

CODEX JURIS BOHEMICI.

27-22
TOMI SECUNDI PARS ALTERA,

CONTINENS

JUS TERRAE ATQUE JUS CURIAE REGIAE SAECULI XIVth,

QUAM

IMPENSIS REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARUM BOHEMICAE

B. Jireček
EDIDIT

HERMENEGILDUS JIREČEK.

PRAGAE.

TYPIS GRÉGERIANIS.

1870.

čílovam 189
října 1897. 022 2834.
číslo p 59 (nálež.)
lys Mez 49, 76 (m. krajn.)

PRAEFATIO.

Volumen hoc est pars secunda tomii secundi Codicis nostri, complectens monumenta Juris terrae et Juris curiae regiae saeculi quartidecimi (1306—1420); quae monumenta singillatim proposita hacc sunt:

1. Carminum antiquorum fragmenta duo.
2. Decreta Brecislai I. ducis.
3. Statuta ducis Ottonis.
4. Decretum comitiorum regni Boemiae.
5. De tabulis terrae in Boemia et Moravia antiquitus institutis disputatio. Pag. 2.
6. Sententiae a judicio terrae Boemiae latae. 17.
7. Kniha starého pána z Rožmberka. — (Liber domini a Rosenberg). 68.
8. Fragmentum praxeos judiciaiae 98.
9. Majestas Carolina (Statuta zemská) 100.
- Appendix documentorum constitutiones „Maj. Car.“ illustrantium 188.
10. Řád práva zemského. — Ordo judicij terrae 198.
11. Officium circa tabulas terrae 256.
12. Inventiones baronum 284.
13. Decreta duo Caroli regis 285.
14. Formae literarum apud tabulas confici solitarum 285.
15. Formae querelarum 312.
16. Formulae juramentorum 331.
17. Formae literarum judicialium 334.
18. Constitutio officialium terrae 352.
19. Pana Ondřeje z Dubé. Výklad na právo zemské české. (Domini Andreac a Dubá Explanatio juris terrae Boemiae) 356.

20. Sententiae a judicio terrae Boemiae latae. Series altera. 387.
21. Juris terrae Moraviae reliquiae. 398.
22. Jus curiae regiae. 403. Additamentum 414.

In hisce monumentis conquirendis qui consilio operaque nos juvarunt, sunt celeberrimi viri: Dr. A. Gindely qui tabulario terrae Boemiae administrando praest, Romualdus de Hube senator Warsowiensis, B. Wagner praefectus tabularii Treboniensis, Dr. A. Tille gymnasii Treboniensis rector, W. Schulz scriptor c. r. bibliothecae Universitatis Pragensis, V. Brandl tabularii terrae Moraviae atque Dr. F. Emler tabularii civitatis Pragensis praefecti.

Commodandis literis librisque manu scriptis concessaque describendi potestate nos adjuvarunt custodes administrandae c. r. bibliothecae Universitatis Pragensis praepositi et illustrissimi principes J. Adolphus a Schwarzenberg et Georgius a Lobkovic.

In prooemiosis tum primi tomis tum hujus voluminis latine perscribendis magna ex parte officio studioque promptissimo operam nobis navavit Wenceslaus Wojáček, gymnasii Reginae-gradecensis professor.

Quibus omnibus viris honestissimis de opere nostro optime meritis gratias ut debemus, persolvimus.

Impensas in hocce volumen edendum fecit inclita R. Societas scientiarum boemica, quo nomine et ipsi et celeberrimo praesidi ejus Dri. Francisco Palackio singularem in modum nos obstrictos esse profitemur.

Reliquum est, ut etiam typographiae Dris. Edwardi Grégerii gratias et laudes agamus, cuius cura effectum est, ut ab ornatu et specie nihil admodum huicce volumini deesse videatur.

Scribebam **Vindobonae**, Calendis Januariis 1870.

H. Jireček.

10.

Řád práva zemského. — Ordo judicij terrae.

Hoc literarum jurisque monumentum quid contineat, ipsa inscriptio indicat. Scriptum autem est ante annum 1350, quo tempore Carolus rex et Ernestus archiepiscopus ordalia ex judiciorum consuetudine sustulerunt; nam in contextu primae scriptio[n]is ordalia tanquam etiam tunc usitata commemorantur.

Archetypum quo nunc caremus, latine videtur fuisse conscriptum. Hoc latinum exemplum ante annum 1368, quo anno longae jurandi formulae sunt abolitae (Cod. II. 2. p. 27), in sermonem boemicum translatum est, nam in hocce exemplo boemico nulla jurisjurandi brevioris notitia deprehenditur.

Novimus et latinum et boemicum exemplum recensionis deenum secundae. Antiquioris scripti contextum retinuit exemplar boemicum; ibi enim legitur de ordalibus (c. 1350 sublatis), legitur de verbosa jurandi formula (a. 1368 abolita); ohřeb etiam ut res notissima commemoratur; sed jam habet locos interpolatos, quod videtur factum esse post obitum Caroli regis, qui a. 1378 mortuus est.

Contextui verborum latino librarius varia glossemata interposuit: ordalia et longas jurandi formulas jam abolitas esse ait; quid ohřeb sit, satis certo nescit. Quantum ex cap. I. 19 conjicere licet, et ipse post Caroli mortem est scriptus.

Exemplorum manu scriptorum quum latinorum tum boemicorum satis magna copia est: illa numerantur 6, haec 14. Latinorum antiquissimum seculo XIV perscriptum asservatur Pragae in codice tabularum judicij anlici; tria exempla sunt in bibliotheca universitatis Pragensis (17, E. 4, 1, G. 18, 17, E. 17), duo in tabulario civitatis Pragensis. Exemplorum boemicorum emendatissimum est alterum eorum, quae sunt in tabulario civitatis Pragensis.

„Ordo judicij terrae“ primum in lucem editus est in Antiquissimis monumentis juris Slovenici, auctore Andrea Kucharski, Warsoviae 1838. Contextum latinum una cum boemico typis excribi curavit Palacký in tomo secundo collectionis monumentorum, quae inscribitur „Archiv český.“

Dissertationes :

Palacký Fr., Archiv český II. Jireček Herm., Řád práva zemského. ČČM. 1861 p. 226—241.

Ordo capitum in libris manuscriptis mire est perturbatus; quemquidem nos ita restituere conati sumus, ut ipsum argumentum postulare videbatur.

(Capitulum primum.)

1.

§. Kdyžby kto chtěl z hlavy bratra svého neb jiného přetele koho pohnati k zemskému súdu, ten rád jmá zachovati: Najprvě, když jest ten jeho přítel zabít, jmá ten den pomnieti, a přijda před úředníky Pražské, točíto před najvyššího komorníka a před jiné úředníky, kterýchž můž dojít, ve dvů nedělích ot zabitého toho přetele, i jmá jim opověděti a purkrabi Pražskému, a řka takto: „Páni, račte slyšeti, opoviedám Vaši Milosti, že tento přítel mój (pojmeneje jej, a otkud jest byl) jest zabít na pokojné cestě ot toho (pojmeneje toho, kterýž jej zabil a otkudž jest); opoviedám vám hlavn jeho, a proši, dajte mi komorníka, atby tu hlavu opatřil.“ §. Tu pojma komorníka, jmá jemu ukázati toho zabitého, a rány jeho a rúcho zekrvavené jeho, v kterémž jest zabít; a to všechno rúcho jmá sobě ten komorník vzeti i zachovati, aby je mohl v súdě ukázati. (*Glossa: Ale chce-li ten, ježto pohoní, bezpečen býti: přived toho komorníka před úředníky, ať vyzná před nimi, což ohledal jest, a rúcho krvavé ať pokáže; a to ve dsky zemské kaž po-psati, den a léto, kdy se to stalo, a jméno toho komorníka, kterýž jest vyznal, znamenati kaž. Neb kdyžby ten komorník šel dříve súdu, aneb žeby jeho jmíti nemohl, neb žeby to rúcho krvavé utraceno bylo, aby před súdem ty dsky ukázal a čisti kázal; to bude mocno, jakoby ten komorník vyznal před súdem.*)

1.

§. Si quis pro capite fratris vel alterius amici citare voluerit ad terrae judicium, hunc processum habere debet: Primo, quando ipse frater vel amicus ejus occisus est, tunc idem actor ad praesentiam beneficiariorum, vicecamerarii et vicejndicis, sicut citius posset vel potest, accedet, et semper infra duas septimanas eandem interfectionem et ipsum caput eis notificet, dicens: „Domini, audite, quia (talis) amicus meus occisus est in via pacis; vobis notifico illius caput occisi, et peto, ut detis mihi bedallum terrae, qui hoc caput conspiciat.“ §. Quo bedallo recepto, ostendet ei illum occisum, et vulnera ejus, vestemque ejus cruentatam; et eandem vestem totam, in qua ipse occisus est, idem bedallus pro se recipere debet et habere, et eandem cruentatam vestem reservare debet, ipsam tempore judicii, quando requisitus fuerit, ostensurus. (*Glossa: Sed si cautus esse vult actor, ipsum bedallum ad praesentium beneficiorum ipsorum ducat, ut coram ipsis ea, quae vidit,*

recognoscat, ac vestem cruentatam ostendat, et hoc in terrae tabulis consignari procuret, diem et annum, quo haec facta sunt, ponendo. Quia si medio tempore idem bedallus decederet, vel cum habere non posset, aut deperderet vestem eandem, tunc tempore judicij easdem tabulas in testimonium hujus rei producet.)

2.

§. Potom, kdyžby chtěl pohnati, jmá prositi, aby jemu dán byl komorník, jenžto pohnal vraha jeho. §. Kterýžto když požene, jmá vysvědčiti, když ten den přijde, k kterémuž jest pohnal; a to jmá ve dsky napsáno býti. §. Tu pak ten den v hodinu devátú, tociž o poledni, ten jenžto pohní, jmá opovědjeti úředníkům a purkrabi Pražskému, že stojí k prvnímu pohnu, a řka: „Opoviedám sě Vaši Milosti, že sem pohnal vraha svého, jenž jest zabil mého bratra, (pojmenuje jménem oba), a to chci vésti přede pány s plným právem, i z hlavy, i z peněz, v čemž tu hlavu pokládám.“ A ihned dobuda řečnka, i jmá ve dsky kázati vložiti obě žalobě. (*Glossa: Tu znamenaj, že v zemském súdě jeden na jednoho nikdy nemůže druhou žalobu vésti, jediné o hlavu, jakož jest již znamenáno.*) §. Tu pak v hodinu nešporní opět sě jmá opovědjeti úředníkům a purkrabi Pražskému, týmiž slovy, jako dříve. Potom druhý a třetí den po tom roku takéž sě jmá opovědjeti v též hodiny, jakož sě prvý den opoviedal. §. Po těch třech dnech vezme jiného komorníka, aby jej pohnal k druhému roku; a to ve dsky káže napsati. §. A když ten rok druhý přijde, všecky ty opovědi má učiniti, jako na prvním roce učinil. §. A ihned k třetímu a poslednímu roku vezme téhož komorníka, jakož byl na prvním roku, nebo jiného. §. A když ten třetí rok přijde, opět sě jmá opoviedati v též hodiny, jako na prvním a na druhém roce.

2.

§. Quo facto idem actor, quandocunque citare voluerit, petet dari sibi bedallum, qui citabit occisorem eundem. §. Quo habito, ipsum bedallum, reum, querimoniam pro ipso capite, et aliam querimoniam pro pecunia capitali, pro qua ipsum caput aestimat, eum termino duarum septimanarum, vel ampliori, sieut competit, in terrae tabulis praesignet. (*Glossa: Et notandum, quod in terrae judicio nunquam unus actor contra unum citatum duas querelas potest simul proponere et easdem proseguiri, nisi in praesenti casu.*) §. Eodem termino veniente, ipse actor citationem eandem procurabit publicari coram beneficiariis, et specialiter coram vicepurgravio Praagensi vel vices suas gerente. Deinde hora nona idem actor per se

ceram ipsis beneficiariis et vicepurgravio se repreaesentabit dicens „domini, repreaesento me (tali) hora coram vobis in causa capititis et pecuniae capitalis, pro quibus citavi (talem) reum, qui occidit fratrem meum (talem), et volo prosequi easdem causas justitia mediante.“ §. Et iterum hora vesperarum coram eisdem praedicta explicando se repreaesentabit; item die altera, et die tertia statim post ipsum terminum sequentibus hora prima vel tertia et hora nona ac vesperarum hora se repreaesentabit coram eisdem, causas prae-dictas explicando. (*Glossa: Et sciendum, quod in causa capititis constitui non debet procurator nec etiam litigare.*) Quibus diebus duobus lapsis, die tertia ultima repreäsentatione facta, idem actor alium bedallum recipiet ad citandum, et eundem cum termino se-cundo ad tabulas inponet. §. Quo termino secundo veniente, omnia praemissa faciet, sicut fecit in primo. §. Quibus peractis, iterum bedallum, qui in primo fuit termino, vel alium loco ejus recipiet, et eum cum termino tertio et ultimo ponat ad tabulas. §. Quo ve-niente termino, citatione pronunciata, si eadem die judicium non fuerit, idem actor repreaesentabit se per omnia eo modo, prout fecit in terminis prioribus praedictis, et ipse citatus in tertio termino ante horam nonam debet se repreaesentare.

3.

§. Tu ten pohnaný na třetiem roce jmá státi; a kdyžby naj-vyšší komorník a sudi a písář najvyšší s jinými pány šlechtici již seděli na súdě: tehdy ten, jenžto pohoni, stojí před šraňky, jmá sobě prositi řečníka, a ten jemu jmá dán býti. §. Tu pak ten řeč-ník, utieže sé s ním, i bude žalovati a říka: „Pane sudi, tento mne prosí (pojmeneje jej), abych jeho slovo vedl: přeješ-li jemu toho i mně?“ A když sudi dí „přeji,“ tehdy ten řečník jmá jemu právo ohraditi, jakž umie najlépe, a jmá prositi, aby jemu pán byl vydán z panov, jižto sedie na súdě, a ten jej jmá naučiti, na které straně jmá státi přede pány, točíž na pravej. Potom jmá prositi, aby jim byla dána dva pány, kteráž byšta jměla jim raditi a v ucho šeptati, což k jich právu slušie, učiece je. (*Glossa: neb ten pôvod, jenžto pohoni, pro velikú žalost, že jemu prietel zabít, nemôž dobré pamäti jmieti.*) §. Potom jmá říci: „Prosí ten pôvod, a já jeho jménem prosím, abychom jměli polovicí panov k svej radě a ku po-tazu, aby s námi mohli otstúpiti, kdyžby nám jich třeba bylo, kteréž bychom vyvolili; viece mienim jemu i sobě, abych mohl jeho žalobu podlē naučenie panského prožalovati, a jej do šrankov věsti, a všecka práva konati, což k tomu súdu příslušie; a kdyžbych jej v čem zameškal, neb na kterém slově pochybil, aby mohl říci „nenie to mé slovo,“ a mnú nebo jiným řečníkem mohl sě oprá-

viti; a oboecně všecko jiné právo jeho i mé jemu miením i sobě, což k tejto při právem přisušie; a prosím pane sudi, aby toho podal na pány, jestli práva dosti ohrazenie, jako sem ohradil jemu i sobě, at to ráci vynesti.“ §. A když sudi die a páni naleznú: „což si vymenil jemu i sobě s právem, toho jmáte požiti,“ a ihned jmá jemu pán vydán býti, aby jej naučil, utieže sē s jinými pány, kde jmá státi v šranciech, točíz na pravé straně; a jestližeby co jestě nevymenil nebo neohradil, móže dobré ohraditi, potieže sē s tím pánum.

3.

§. Si autem in ipso tertio et ultimo termino camerarius summus, judex et notarius cum baronibus terrae in pleno judicio praesiderint, tunc stans actor ante scanna judicii, advocatum ad consilium sibi dari a judice postulabit. §. Quibus obtentis et impetratis, praehabitoque consilio, idem advocatus proponet dicens: „Domine judex, iste actor (eum et locum unde nominando), qui citavit (talem) de (tali) loco (talis) amici sui pro capite, quem ipse occidit sine jure in via pacis, petivit me, ut ejus verbum dicarem, si est de favore vestro.“ Quo respondente, „quia favet“: tunc idem advocatus dicet: „Domine judex! ante omnia eidem actori, qui (tales) causas proponere intendit contra suum (talem) adversarium, nominatim et sigillatim declarando excipio et munio ius prolocutoris, quod pertinet ad causam praesentem, et totum jus suum; et peto, ut ei haro (detur), qui ipsum actorem informet, in quo loco et in qua parte coram vobis stare debeat; item ut ei dentur duo, qui ei et mibi ad aures susurrare debeant, et eum ac me de his, quae ad jus suum in causa praesenti valeant, informare. (*Glossa: quia ipse actor non est ad praesens ita bonae memoriae et rationis, ob dolorem, quem habet propter amicum suum, quem amisit.*) §. Item actor petit et ego peto nomine ejus, ut possit et debeat habere medietatem baronum, quam elegerit, ad consilium suum, et totiens abire de isto loco ad sua consilia et iterum redire ad locum suum, quotiens sibi fuerit opportunum. Item excipio eidem, ut valeam ejus querimoniam coram vobis proponere et eum juxta informationem baronis inter scanna inducere, et omnes alios judiciales actus facere, tamquam verus advocatus, quae ad causam ipsius praesentem requiruntur. Item excipio eidem et jus suum munio in hac parte, ut si ego eum in aliquo de praemissis negligarem, ut ipse dicere valeat, non esse verbum suum, et tunc per me iterum vel alium advocatum de ipsa negligentia se valeat emendare; et generaliter aliud omne ius prolocutorium, quod ad causam praesentem pertinet, excipio eidem, et peto, domine judex, ut detis hoc super barones, qui de consilio aliorum baronum hoc pro jure inveniat et pronuntiet,

si ipsum jus prolocutorum eidem actori sufficienter sit exceptum seu munitum.“ §. Qui judex baronem dare debet, qui eum, in quo loco stare debeat, de consilio aliorum baronum informabit, videlicet in parte dextra; et etiam dicet, quod ipsum jus prolocutorum sufficienter munivit; vel si non bene munivit, tunc dicet: „ea, quae excipis, his uteris, et si aliqua adhuc excipere vis, debes.“

4.

§. Tu pak pořmaný, stane-li k súdu, jmá sobě také řečníka prospiti, a ten jemu jmá dán býti. Tehdy ten řečník jmá řieci, pojmenuje jej jmenem: „Tento ottudo, pane sudi, mne prosí, abych jeho slovo vedl přeješ-li jemu toho i mně?“ A když sudi die; „přeji,“ tehdy řečník jmá jemu právo ohraditi, i pána prospiti, aby jej naučil, na které straně jmá státi, a všechno práva ohrazenie jmá učiniti, jako jest druhé strany řečník učinil, všecko zvláště vymenie. §. Tu jemu jmá pán také dán býti, aby jej naučil, na které straně jmá státi, točíz na levez. A když jemu všecko právo ohradí, a sudi jemu die: „Což si s právem vymenil, toho jmáš požívat.“

4.

§. Tunc ipse citatus similiter prolocutorem petere debet, qui prolocutor dicet: „Domine judex! iste, qui est per (talem) aetorem pro capite (talis) huc citatus, volens suam ostendere innocentiam coram vobis, petivit, ut verbum ejus proponerem, si est ad hoc favor vester.“ Quo dicente, „quod sit“: excipiet ei omne jus prolocutoris, et petet informari, in quo loco et in qua parte stare debeat, et alia petet omnia et excipiet sigillatim et nominatim, quae petivit et exceptit advocatus partis adversae. (*Glossa: Quia si aliqua de praemissis sigillatim non peteret, sed diceret: „ego radem peto, quae ipse petivit,“ non nominando: tunc defendantem et protestante de hoc ipso auctore, eisdem non expressis in iudicio uti non deberet ipse reus.*) §. Quibus peractis, baro datus per judicem, in quo loco et in qua parte stare debeat, videlicet in sinistra, eundem citatum informabit, et si bene vel male excepit et munivit ipsum jus prolocutoris dieet, prout dixit advocato actoris.

5.

§. A když obě straně proti sobě staneta: tehda řečník povoďov jmá řieci: „Pane sudi! již-li mohu žalobu vésti?“ (pojmenuje toho povođa). §. A když sudi die „již“: tehdy ten řečník jmá řieci: „Páni! račež slyšeti na též právo ohrazenie: tento ottudo žaluje

na tohoto ottudo (pojmenuje oba), že jest zabil bratra jeho (pojmenuje jeho, otkud jest byl) na pokojné cestě bezpravně; paklítby toho přel, chce naň ukázati svým životem na jeho život, jakž jemu páni za právo vynesú.“

5.

§. Quibus hinc inde propositis atqne dictis, advocatus actoris dicet: „Domine judex! quaero a vobis, si possum querimouiam istius actoris proponere, et per hoc hosti ejus cum eo appropinquare, non replicando nec repetendo jus prolocutoris per me prius exceptum et expressum; et peto, detis super baronem, qui hoc inveniat, si hoc fieri potest sine praejudicio juris actoris ejusdem.“ Qui baro ad hoc datus dicere debet, quia „potest.“ §. Tunc idem advocatus dicet: „Domine judex! placeat audire, quia Henricus de (tali) loco conqueritur super Petrum de (tali) loco, quia occidit Johanem fratrem ejus carnalem, de (tali) loco quondam dictum, sine jure in via pacis; quod si hoc negaret, hoc in eum probare vult cum vita sua super vitam ejus, sicut eum barones et jus terrae informabunt.“

6.

Tehda řečník pohnaného jmá řieci: „Pane sudí, přeješ-li odpověď učiniti na též právo ohrazenie?“ A když sudí die „přeji“: tehda řečník pohnaného jmá otázati: „kdy sě to zabitie stalo?“

6.

Et tunc prolocutor citati similiter petet ac requiret a judice, si ei loqui liceat, sine replicatione ampliori praedicti juris prolocutoris. Deinde idem prolocutor citati quaeret ab actore, „quando praedicta occisio facta sit?“

7.

Tehda řečník původov jmá řieci: tohoto léta, tento den, (pojmenuje, kdy sě je to stalo, po kterém neb před kterým svátkem).

7.

Tunc advocatus actoris, deliberatione facta, ibi statim dicere tenebitur, quia (tali) auno, et die (tali) proxima ante vel post festum (tale).

8.

§. Potom řečník pohnaného jmá otázati: „jest-li to úředníkům opoviedáno?“ A když úředníci vyznají, že jest: tehda řečník pohnaného jmá otázati původa: jmá-li komorníka, jenžto tu hlavu opatroval? §. Tu komorník jmá vyznati, co jest viděl, a rúcho krvavé pokázati. §. Pakliby toho komorníka nebylo, ani toho rúcha: tehda původ jmá dsky pokázati, a když pokáže, tehda na tom má dosti býti, jakoby komorníka i rúcho pokázal.

8.

§. Deinde idem prolocutor citati quaeret, „si hoc sit beneficiariis notificatum?“ Quibus respondentibus, quod sit notificatum, idem prolocutor quaeret, si ipse actor habeat bedallum retro se, qui conspexit illud caput, pro quo quaestio sit. §. Tunc actor eundem bedallum statim debet habere juxta se, et producere eundem, ut ille referat, quia fuit in conspectione illius capititis (tali) die et (tali) anno, (concordando) in eo cum dicto actoris competenter, et idem bedallus debet ibi exhibere vestem cruentatam, quam circa illud caput in signum hujus rei recepit, ut dictum est supra. §. Si vero actor ipse eundem bedallum non habet cum ueste praedicta, tunc procuret tabulas legi super articulo praedicto, et tantumdem tabulac valebunt in eo casu, sicut ipse bedallus fateretur.

9.

§. Tu pak řečník pohnaného jmá požádati, aby žalobu slyšel z desk. A budú-li sě dsky s žalobou řečníkovu děliti, že to úředníci shledají: tehda pohnaný prázden jmá býti póhonu i té viny. §. Pakliby sě dsky se žalobu nedělily, a to úředníci shledali: tehdy jmá odpovědjeti, anebo nevinen sě k správě a k nevině zdvihaje, anebo sě poznaje, že jest to musil učiniti, bráně sě jeho násilí, a bráně života svého, a to chee pokázati, jakž jemu právo a páni naleznú.

9.

§. His praemissis ipse reus mandabit legi tabulas, volens audiire querimoniam de tabulis. Et si ipsae tabulac discordant a querimoniam per partem adversam proposita, tunc declarare tenentur eandem discordiam; et si ita fuerit, et beneficiarii dicent idem, quia discordant: tunc ipse citatus absolvetur ab instantia actoris. §. Si vero non fuerit hujusmodi discordia facta, vel si non fuerit declarata: tunc idem citatus ad querimoniam respondebit, aut eam omnino,

si est innocens, negando, aut si culpabilis est, dicet: „quidquid in eo feci, hoc feci per initium ejus, defendendo vitam meam; et hoc volo probare, quemadmodum jus terrae et barones me informabunt.“

10.

§. A když páni potáz naleznú a vynesú, že by jměli o to sědati a životem pokázati: tehdy obě straně již nejmáta nikam v radu otstúpiti. §. Tehdy řečník původový jmá říecí: „Panе суді! tentо ottudto prosí, aby jemu dán byl pán, jenžby jej naučil, kterak jmá k svému vrahу přistúpiti, a kterak jmá v šranky vjiti, kterú nohu napřed, a kterú potom, a na kterém jmá kolenč pokleknuti před vámi, a v kterém miestě, a kterú rukú jmá klin své sukne držeti, a kterak jmá říecí dříve nežby tím klínem svého vrahа udeřil, a kolikrát jmá udeřiti, a dokud jmá klečeti, a kdy jmá povstatи, a kdy by jměl z šrankov vystúpiti.

10.

§. Et si tunc barones invenient, quod pro eo duellare debent: tunc ammodo eisdem litigantibus ad consilia nec alias recedere licet. §. Tunc advocatus actoris dicet: „Domine judex! iste actor petit, ut detur sibi baro, qui eum informet, qualiter hosti suo hic citato appropinquare debeat, et quomodo scampna ingredi debeat, quo pede ante et quo post gressum facere debeat, quod genu flectere et quod tenere recte coram vobis, et in quo loco debeat, quam manu et quam plicam recipere et tenere, et quo modo dicere, ante quam cum hoste suo ipsam plicam percutiat, et qualiter ac quotiens cum ipsa plica percutiet, et postea quam diu ibi flexo genu manere et quando surgere debeat, et quando licitum sit ei exire de scampnis eisdem.“

11.

Potom řečník pořízeného jmá říecí: „tentо pořízený (pojmenuje jej), chec svú nevinu pokázati, i prosí, pane sudí, aby jemu byl dán pán, jenžtoby jej naučil, kterakby jměl vstúpiti v šranky,“ i též učiniti, jako jest první řečník prosil.

11.

Deinde protocentor ipsius citati dicet: „domine judex! isto citatus suam innocentiam (ostendere) cupiens coram vobis, petit ut ei baro detur, qui eum instruat, qualiter et quando ipsa scampa in-

gredi debeat,“ et petat omnia quae ad ius suum pertinent, sigillatim, quae petivit actoris prolocutor.

12.

Tehdy pán, ježto jest vydán původu, jmá nad hlas řieci: „Slyšíš! když káži do šrankov vstúpiť, jmáš pravú nohú napřed kročiti a levú potom; a když před pány přijdeš, jmáš na pravém kolenu pokleknutí, i más pravú rukú s pravé strany za klín sukni vzieti, i jmáš držeti, dokudž nekáži páni tím klínem svého vráha udeřiti.“

12.

Tunc baro datus actori, omnibus audientibus, dicet actori: „Audi! quia quando tibi mandabitur, scamna intrare debes, pede tuo dextro ante et pede sinistro post gradiendo; item flectere debes genu dextrum et non sinistrum; item plicam partis tuae dextræ in manum tuam dextram recipies et tenebis, non percutiendo, donec inventum et mandatum tibi fuerit, quando percutere debeas.“

13.

Potom pán, kterýž bude vydán pořízenému, jmá nad hlas řieci: „Slyš! když káži v šranky vstúpiť, jmáš levú nohú napřed v kročiti a pravú potom; a když přijdeš přede pány, jmáš na levé koleno pokleknutí i jmáš se ujeti levú rukú za klín z levé strany; drži a nebíj, ani vstávaj, dokudž nebude kázáno.“

13.

Deinde baro datus citato, dicet similiter audientibus omnibus: „Audi! quod quando mandabitur tibi, intrabis scamna, pede tuo sinistro ante et dextro post gradiendo, flectesque genu sinistrum et non dextrum, plicamque partis tuae sinistram in manum tuam sinistram recipiens tenebis, et non percuties nec surges abinde, donec tibi fuerit mandatum.“

14.

§. Tehdy řečník původový otieže, a řka: „Pane sudí! již-li může původ vstúpiť v šranky?“ Tehdy sudí die: „vstup!“ A když přijde přede pány, a klekne, i klín sukně s pravé strany v pravé ruké vezme: tehdy řečník pořízeného takéž otieže, a řka: „Pane sudí! poniavadž původ již jest v šrankách, již-li může pořízený také v šranky vstúpiť!“ §. A když sudí die: „již!“; a když již na své

Vid. habs. 15

miesto s levé strany přijde, a na levé koleno poklekne, a s levé strany klín sukně v levú ruku vezme, že již oba hotova budeta: tehdy řečník původov žádati bude pána, aby jej naučil, kterak jmá řieci, dříve nežby klínem udeřil svého vraha. A řečník také pochnaného bude prositi pána, aby jej naučil, kterak jmá řieci, dříve než svým klínem proti původovi udeří.

14.

§. Tunc prolocutor actoris quaeret, si jam licet actori scampna ingredi, sicut est jam informatus. Tunc baro dicet, quod ingrediatur. Deinde quaeret similiter prolocutor citati, dicens, ex quo actor jam intravit, an licet etiam citato ingredi scamna eadem? Tunc baro dicet, quod etiam ingrediatur. §. Demum advocatus actoris quaeret, si liceat jam actori flectere genu suum; et baro dicet, quod sic. Tunc prolocutor citati similiter quaeret, (si) citato liceat etiam flectere genu; et baro similiter dicere debet, quia licet. Et tunc ea, quae per ipsos barones mandata ac inventa sunt, ipsi litigantes mox facere debent. §. Deinde advocatus actoris quaeret, si licet actori plicam suam ad manum recipere; et citati prolocutor hoc idem similiter quaeret. §. Et postquam plicas ipsas jam tenuerint, tunc advocatus actoris petet dari sibi baronem, qui ipsum actorem instruat, qualiter dicere debeat, antequam cum plica percutiet; et pars adversa similiter petet, ut ad idem faciendum baro sibi detur.

15.

§. Tu pán daný původovi nad blas die: „takto jmáš řieci: ty Petře (nebo kterak jemu jméno ději) slyš! pravím, žeš mój vrah, neb si zabil Jana (neb kterak jemu jméno ději) bratra mého vlastního odtudto (pojmenuje), na pokojně cestě bezpravně; a to chei pokázati mým životem na tvój život, jakž mě právo zemské a páni naučie.“ §. Tehdy pán vydaný pochnanému nad hlas die: „Ty jmáš řieci k původovi: slyš Jene neb Jakube! jakož mi vinu dáváš, bych já zabil bratra tvého Petra nebo Václava nekdy řečeného ottud, na pokojně cestě bezpravně: tiem jsem tobě nevinen, a to chei pokázati mým životem na tvój život, jakž mi právo zemské a páni naleznú.“

15.

§. Et sic baro datus dicet actori: „tu dices ad citatum: audi Petre! tu es verus meus hostis, quia occidisti Johannem fratrem meum carnalem quondam de (tali) loco, in via pacis sine jure, et hoc volo probare in te cum vita mea super vitam tuam, prout mo-

ius terrae et barones informabunt.“ §. Deinde baro citati dicet ad ipsum citatum: „tu dices sic actori: audi tu Henrice! de quo me inculpas, quod occidissem Johannem fratrem tuum carnalem quondam de tali loco, sine jure in via pacis, in eo non sum tibi culpabilis; et hoc volo probare, sicut mihi ius terrae et barones invenerint.“

16.

§. Tu jmáta zaručiti, aby sé bila o životy; a jmá jima deň a miesto ukázano býti, jakož jest obyčej a právo, kdež páni naleznú.

16.

(Desideratur.)

17.

§. Pakli jest proti žalobě poznal sě, a řka: „to sem musil učiniti pro jeho počátek, bráně svého života“: tehdy ihned klíny v hromadu třikrát udeřiti jmáta; a oba budta pilna, abyšta upřemo udeřila proti sobě, by sé žádný nechybil. §. A kdyžby páni shledli, na kterémžby sešlo, žeby právě neudeřil: tenby svůj při ztratil. §. Ale kdyžby oba právě udeřila, žeby páni pochválili: tehdy řečník původov jmá sudieho otázati: již-li původ můž vstati a z šrankov vyjít? Tehdy ten pán, jenžto mu vydán k naučení, jmá jemu řieci: „vyjdi, již je čas.“ §. A takéž řečník pohnaného jmá otázati, již-li můž vstati a z šrankov vyjít; tu pán jemu vydaný jmá řieci „vyjdi.“

17.

§. Si vero culpabilis est prout ad querimoniam respondit, tunc dicere debet: „quidquid feci, hoc per ejus initium feci, defendendo vitam meam“; et tunc statim ipsas plicas insimul perentere debent. ter tangendo directe ipsas plicas cum manibns. §. Uterque ipsorum litigantium caveat, ne tardet aut dubitet manum aut plicam alterius percutiendo, quia directe se tangere debent; et si aliquis ex eis in eo erraret, porderet ipsam cansam. §. Quo facto advocatus actoris quaeret a judice, si liceat actori jam surgere et de scamus exire? Et hoc idem baro invenire debet, quia jam licet. — §. Et similiter prolocutor citati facere debet.

18.

§. Tu sudi jmá jim rok položiti, a miesto ukázati, kde jmáta proti sobě přisahati, a potom sé bít. §. A když ten rok přijde,

tehda pôvod, hotov jsa k bitvě, jmá napřed přisieci, jakž jemu páni rotu vydadí. A když by tu přísluhu zmátl, tehdy by svů při ztratil. §. Pakliby přísluhu prošel: tehdy pohnaný, hotov jsa také k bitvě, jmá přisahati za svů nevinu. Pakliby přísluhu zmátl, tehdy by tu při i život ztratil. A pakliby prošel: tehdy sě ihned jmáta biti bez oděnie, jedno v sukniech a v nohavicích, s mečmi a za štíty v šrancích jim připravených, jako jest obyčej.

18.

§. Tunc judex eis terminum ad jurandum contra se et ad dnellandum debet assignare. §. Quo termino veniente, actor prius jurabit in cruce, prout informatus fuerit; et si jurando non processerit, tunc perdet ipsam causam capit. §. Si vero procedet, tunc citatus similiter jurare debet pro sua innocentia, sicut fuerit informatus. Et si processit in juramento, tunc dnellare debent statim sine armis, solummodo in tunicis et caligis, cum clypeis et gladiis apfis in circulo eis ad hoc deputato, sicut talium requirit consuetudo.

19.

Tuto znamenaj, že za starodávna tento řád byl jest, kdyžby pohnaný přísluhu zmátl, a po třetí sě neopravil, žeby ztratil i při i hlavu.

Proti tomu z přezni páni sú byli nalezli jednomu za nebožce Ciesaře, že pro tu přísluhu nejmá ihned sňat býti, ale že jest svů při ztratil, a ten pôvod jmá získanú jinieti. Ale miesto stětie tento pohnaný jmá dán byti do věčneho žaláře, aby jeho purkrabie Pražský choval až do smrti, jakož na vězně slušie; a pakliby purkrabie Pražský byl jeho přítel přironzený, tehdá jmá dán býti do jiné vazby, kdežby sě královi a pánon zemským zdálo, a tu jmá chován býti, jakož na vězně slušie, dokudžby král a páni zemství jeho neviny neoptali úplně, aneb dokudžby ten pôvod a jeho přítelé jemu té viny neotpustili, a zaň krále a pánon neprosili, aby byl propuštěn.

19.

Si autem idem citatus jurando non processerit, et ter jussus se non emendaverit (*Glossa: sicut semel hoc factum fuit in favorem partis, ut audiri*), tunc perdet caput ipso facto.

Sed multos audiri dicere contra hoc, quod per errorem juramenti non meretur quis ipso facto decollari, sed causum sive litem ipsam mor perdet, et ipse actor contra ipsum procedet, sicut requirit ordo juris. Et nota glossulam, et candem invenerunt barones pro jure, quod si ipse citatus jurando non processerit, tunc statim captivari debet et apud purgarium Pragensem detineri in carcere perpetuo. Si autem amicus ipsius purgravii fuerit, tunc servabitur in carceribus, ubi dominino regi et baronibus videbitur expedire tam diu, donec ipsi regi et baronibus de ejus innocentia constiterit, aut ipse actor et amici ejus supplicaverint, ut dimitteretur. Si autem rex et barones cognoverint eum fore innocentem, tunc dimitti debet;

aut (si) ipse actor et ejus amici pro eo supplicaverint regi et baronibus ut dimitteretur, et tunc talis dimitti debet.

20.

§. A kdyžby z těch obou nesměl sě který biti: dříve než v šranky vejde, jmá propositi pánové, aby jemu potaz dali s purkrabí Pražským; kterýžto purkrabie jmá jej bezpečně provoditi tři míle od hradu Pražského, tak aby mohl uteci před násilím svých nepřátel §. Ale kdyžby již v šranky oba vesla, a počala sě biti, a kdyžby některý z nich ustal, jmá žadati otvořinutie, a v tom jmá uslyšán býti. Tu purkrabie Pražský jmá mezi ně vložiti sochor, aby přes ten žádný na druhého nesahal až za hodinu; kterýžto sochor dva úředníky, točíto komorník a sudi jmáta držeti; a kterýžby jeho žádal, aby hotov byl až do třetice k otvořinutí, a vždy za hodinu.

v. frauensc. 12. Pluteo

No. 83

§. Si autem ex ipsis litigantibus duellare non praesumens, recedere voluerit: antequam circulum ingressus est, petet consilium sibi dari cum purchravio Pragensi; qui purchravius cum cum omni securitate conducere a castro Pragensi per tria millaria debet, ita quod ipse conductus evadere valeat manus inimici. §. Si autem circulum ingressi duellare coeperint, et aliquis ex eis fessus pausare voluerit: petet falangam inter se et adversarium ponit, et sic pausabit ad horam; quam falangam duo beneficiarii, vicecamerarius et vicejudeex, tenere et petenti exhibere debent in instanti per tres vices.

21.

§. A kdyžby jeden druhého přemohl: tehdy jej jmá své ruky stieti, a hlavně jemu mezi nohy vložiti (lečby s královou volí a s pan-ským povolením bylo mezi nimi lepsie zjednáno). §. A kdyžby jej stál, a hlavu mezi nohy vložil, tehdy jmá pokleknouti na jednom kolenu a poděkovati králi a pánovi z pravého práva, a dva halče naň vložiti, a témi jej oférovati. A tak svítěži nad nim a právo obdrží v té pří. (Glossa: *A to jemu jmá ve dský vnití, aby toho žádný v přítel nemstil. Pakliby kdo toho mstil, tenby ztratil život i sbožie, k Králově Milosti i ke všem pánoní, a nikdy by on ani jeho děti nejmeli by práva zemského užívati.*)

21.

§. Et qui alium superaverit, eundem decapitare manu propria debet, et caput ejus inter pedes projicere (nisi aliud de favore regis fuerit ordinatum). §. Quo decapitato, flexo genu regi et beneficiariis regatari debet de justitia, duos denarios super eum offerendo.

22.

§. Tuto znamenaj, když by pak ten pohuaný nesměl práva dostáti, nebo který rok zmeškal, k súdu nebo k bitvě: tehdy ihned tomu původu jmá býti dáno za právo stané, a on dá památné. §. Tu pak když koli chce původ, z té hlavy i z těch peněz hlavních, jmá vzieti komorníka, aby napomnul pohnaného, aby sě s ním smluvil v šesti nedělích. A když těch šest neděl mine, a on sě s ním nesmluví, jmá to ve dsky vložiti, a jiného komorníka poslati, aby sě s ním smluvil opět v šesti nedělích. A když druhých šest neděl mine, a on sě s ním nesmluví, opět to jmá ve dsky vložiti, a vzieti třetího komorníka, aby jej opět napomnul, aby sě s ním smluvil v šesti nedělích v posledních. (A to napomínání komorníci jmají učiniti v jeho domu před čeledí, a trhem provolati v městě, k kterémž najbliž přisedí). — §. A když těch osmnácte neděl mine, a to ve dsky bude znamenáno: tehda ten původ má vzieti jednoho úředníka a jednoho komorníka, a ti jej mají vyzvesti na dědiny pohnaného, jakož jest obyčej. §. A ihned ten původ s jedním komorníkem bude panovati na těch dědinách, jakož jest obyčej. §. A když opanuje, a to ve dsky bude znamenáno: tehdy tomu původu má dán býti úředník, aby jemu othádal dědin polnaného v těch penězích hlavních, a úřadu tolíkčž. §. Pak když sě to vše dokoná, a pohnaný nesmluví s se s původem i s úředníky: tehdy ten původ, kdežby kolivěk nalezl pohnaného, má jej jicti nebo zabiti, a prokole jemu stehně, i má jej k ocasu koňskému za nohy přivázati, nic s něho růcha nesvláče, i vléci jej pod Pražskú šibenici. I má to opověděti úředníkům, a komorníka vzieti, aby jej ohlédal. A když to komorník vyzuá, má to ve dsky vložiti, a žádný toho mstiti. (Glossa 1.: *Tuto znamenaj, že ten pohnaný, když by byl u své ženy oddané nalezen, a ona jej objala, anebo svým růchem přikryla, že ot nie nemá vzat býti, ani které žalosti trpěti. A také kdyžby byl u hrobu svatého Václava v Pražském kostele, anebo před králový Český také tu nemá vzat býti, ale po kope pozití.*) (Glossa 2.: *A znamenaj, že o klaru ani původ ani pohnaný nemůž ižádného poručníka učiniti město sebe.*)

22.

§. Ceterum si ipse citatus in aliquo terminorum praedictorum non comparuerit, *aut* litigando vel duellando causam eandem perdidit quoquo modo? tunc actori pro iure dari debet pro ipso capite et pecunia capitali praedicta, et ipse dabit memoriales. §. Et tandem quandounque voluerit idem actor, petet dari sibi bedallum, qui ipsum citatum monebit, ut infra sex septimanas continuas a die monitionis pro capite ipso et pro pecunia capitali eadem

concordet. Quibus septimanis lapsis, alium bedallum ad idem faciendum recipiet; et iterum tertium bedallum recipiet, ut moneat ipsum citatum pro concordia infra sex septimanas, ut supra. (Et haec monitio per ipsos bedallos fieri debet in domicilio ipsius citati, et per fora debet proclamari.) §. Quibus monitionibus factis, octodecim septimanis elapsis, ipse actor per beneficarium uuum et bedallum super hereditatem ipsius citati more solito in pecunia capitali praedicta induci debet, ~~et beneficium tantumdem.~~ §. Et deinde ipse actor in ipsa hereditate inducta cum bedallo, juxta consuetudinem juris, poterit dominari. §. Et post hoc eadem hereditas taxari debet hereditarie ipsi actori ~~pro pecunia capitali~~ eadem et beneficiariis tantumdem. §. Quibus monitionibus praemissis, et ipsis octodecim septimanis transactis, idem actor, ubique eundem citatum repererit, capere et interficere potest, cum auxilio cuiuscunque; et sic interfectum, tibiis ejus perforatis, ligatumque per pedes ejus ad caudam equi, in nullo eo penitus spoliato, ad popravam Pragensem justitiariam vel batibulum deducet, hoc beneficiariis Pragensibus notificando, et bedallo terrae ostendendo eundem. (*Glossa: Circa quod notandum est, quod idem citatus, condemnatus jam in causa capititis, circa uxorem suam propriam et legitimam, cum per ejus brachia amplexatus fuerit vel fimbria ejus tectus, capi, interfici vel molestari aliqualiter per ipsum actorem nec per quempiam alium non debet. Quidam vero dicunt, quod etiam circa sepulchrum beati Wenceslai in ecclesia Pragensi. et coram regina Boemiæ, si fuerit inventus, ob reverentiam ipsorum, idem citatus non debet perturbari quoquo modo.*)

23.

Ale kdyžby původ koho jiného z hlavních peněz pochnal, nežli toho, jenžto jest jeho přítele zabil: všeckn týž řád v súdě máta jmieti, jakož jest svrchni popsán; jediné kterýž chee z nich nebo oba móžeta poručníka mieti, a miesto sebe k bitvě vydati; i máta sé bítí kyji a za štíty, až jeden druhého i přemóž, a tak při obdrží.

23.

Et sciendum est: quod si praedictus actor contra aliquem alium praeter interfectorem pro capitali pecunia agere voluerit, omnem processum judicii ipse actor et citatus habere debent, qui est conscriptus supra in causa capititis praedicta; praeter quod ipsi ambo litigantes suos zastupecie, i. e. commissarios suos ad duellandum, si quis eorum voluerit, habere potest; qui duellabunt cum baculis et clypeis tantum se mutuo verberantes.

24.

§. Viece, kdyžby kto let nemaje, z hlavy otcovy neb kterého jiného přetele chtěl koho pohniti: má sě ve dsky sirotkem psati, a řečník jeho má jemu sirotče právo ohraditi. §. Pakliby toho neuděnil: tehdy pohnaný má otázati, „jestli to jeho slovo, což jest jeho řečník ohradil?“ A kdyžby řekl: „jest“: tehdy pohnaný, osvědče to úředníkům, má řieci: „Pane sudi! jdeť proti mně právem jako muž, protož se mnú má konati jako muž, ale ne jako sirotek, neboť jest jemu neohradil práva sirotčieho.“ Tu jemu páni mají nalezti, že nemá užívati sirotčieho práva. §. A pakliby jemu ohradil právo sirotče, tehdy kdyby měl vstúpiť do šrankov, a klín v ruku vzieti i udeřiti proti pohnanému: tehdy můž kterýžkoliv přítel jeho vstúpiť a zaň súd vésti až do bitvy. §. A kdyžby sě měl biti, tehdy ten sirotek má státi před šranky, meč a štit drže, a ten přítel má ten meč a štit vzieti z jeho rukú, i biti sě zaň s jeho vráhem až do skonánie, jakož svrchn psáno jest.

24.

§. Si quis, annos legitimos aetatis suae nondum habens, aliquem pro capite patris sui, vel matris, vel alicuius amici sui propinquum citare voluerit, in ipsa causa procedeudo semper nominet et scribat se esse orphanum; et advocatus ipsius orphani, quando litigabit, in judicio excipiet et muniet ipsi actori jus orphanile. §. Quod si non faceret, tunc citatus requirens ab actore, „si ejus verbum sit, quod dixit ejus advocatus contra eum,“ dicet ad beneficiarios: „procedit ecce contra me in causa capitum tamquam vir et aetatem virilem habens, non jus orphanile excipiens, nec nominans orphanum ipsum; unde si procedetur amplius in causa hac ipsa, non debet uti jure orphanili, nec procedere contra me sicut orphanus, sed tamquam vir aetatem habens.“ Et hoc sibi per barones inveniri debet ut pro eo careat jure orphanili. §. Si vero per ipsum advocationem suum ipse actor sit munitus, tempore, quo vult scaunna judicii intrare et plieas percutere debet cum citato, pro eodem orphano amicus suus qui cunque intrare poterit et procedere in causa usque ad duellum. §. Eo vero duellare volente, idem amicus, vel alius quicumque, de manu orphani gladium et clypeum recipere potest, et pro eodem orphano contra suum adversarium licite duellare.

25.

Když rovný rovného podlé urozenie, točižto pán pána, vládyka vládyku z hlavy pohní, všeho téhož rádu, jako svrchu psán jest, máta požívat, i máta se bitti s meči i se stity.

25.

Notandum: si par parem in genere pro capite ad judicium citaverit, duellare cum gladiis et elypeis debent.

26.

§. A pakliby nižší vyššího, točíž vládyka šlechtice, pohnal z hlavy: kdyžby ten pochnaný ohradil své právo před žalobou, dříve nežby naň žaloba vyšla, aneb jemu jeho řečník to vymienil, a řka: „kdyžby přišlo na bitie, bitit sě s ním nechce, nebt jest nižšieho urozenie, nežli on“: tehdy ten pochnaný svú nevinu má pokázati přisahú na kříži sám sedmý se zmatkem; a kdyžby všickni prošli, má prázden býti; a pakliby jediný zmátl, tehda tu při ztratí. §. Ale kdyžby sobě toho práva nevymienil před žalobou, má sě s ním bít, ač i jest pôvod menšieho urozenie; a ta bitva má jít týmž rádem, jako svrehu psáno stojí.

26.

§. Si autem minus nobilis, id est vladyka, alium magnificum nobilem, id est šlechtezonem magnificum, pro capite citaverit, et si idem citatus, antequam ad querimoniam respondit, nolens duellare, excipit jus suum muniendo et dicendo: „si in causa hac procedetur ulterius, ut uti debeam jure meo, quia cum actore meo ipso, tamquam minore me in genere, duellare non debo“: tunc idem citatus, suam innocentiam purgando, metseptimus jurare debet. §. Si vero hoc non excipiet, nec munivit in hoc jus suum, antequam ad querimoniam respondit, ut praedicitur: tunc tenetur cum actore duellare, nobilitate sua quamvis magnifica non obstante.

27.

§. A pakliby výše urozený menšieh osebe pohnal z hlavy, a kdyžby nechtěl bít sě s svým vrahem: tehdy má jemu řečník vymieniti před žalobou jeho urozenie; tehda má sám sedmý přisahati na kříži, jako svrehu psáno jest. §. A pakliby pochnaný nechtěl přisahati, boje sě, by nezmátl přisahy: má žádati bitvy s pôvodom, a pôvod sě s ním musí bti, anebo jej propustiti; (*Glossa: nebo nesmí-li sě bít s niže urozeným, také jeho nemá pohoniti.*)

27.

§. Si vero ipse nobitis magnificus minus nobilem, vel alium quemcunque inferiorem sc, pro capite citaverit, et nolens duellare cum

citato, excipiet jus suae nobilitatis praescriptum, cupiens ut ipse citatus contra eum metseptimus se expurget: §. Et si ipse citatus consentire noluerit, oportebit ipsum actorem duellare cum citato eodem, nou obstante exceptione et munitione praedicta. (*Glossa: qui si non praesumit cum minore duellare, nec eum citare debeat.*)

28.

Kdyžby měšťenín nebo sedlák, kterého šlechtice nebo vládyku pohnal z hlavy, a kdyžby pohnaný své právo ohradil a vymienil před žalobú, že sě s ním bítí nechce: sám sedmý má přisahati na kříži, jako svrchu psáno jest.

28.

Item si civis aut rusticus aliquem nobilem pro capite citaverit, et si idem citatus ante querimoniam, nullens duellare, sua nobilitatis jus, ut praemissum est, muniverit: tunc metseptimus contra eundem actorem tenetur se purgare.

29.

A pakliby měšťenín sedláka pohnal: máta sé bítí kyji a s štíty velikými, neb jsta oba jednoho rádu chlapského. (*Glossa: a to jest ot starodávna ustaveno, že k tej bitvě nemáta mečov užívat.*)

29.

Si autem civis rusticum pro capite citaverit: duellare debent simul, quia in eodem ordine sunt constituti. (*Glossa: Et iuxta antiqua jura cum baculis et clypeis parvis, quos hastiferi deferunt, duellabant; nunc autem duellare debent cum gladiis et magnis clypeis, sicut superius est expressum.*)

30.

Kdyžby žena, majíc svého muže, koho z hlavy pohonila: tehdá pohnaný má svá nevinu pokázati na kříži přisahaje sám sedmý, jako svrchu psáno jest.

30.

Item si mulier, habens maritum suum legitimum, aliquem pro capite citaverit: idem citatus contra eandem metseptimus se purgabit per juramentum.

31.

Pakliby panna, ježto sě muže (ne)otповěděla, koho z hlavy pohnala: ta má užívat práva sirotčieho, aby její přítel kterýžkoliv mohl súd vésti až do bitvy s jejím vrahem týmž řádem, jako svrchu psáno stojí.

31.

Si vero domicella, quae non renuntiavit ducere maritum, aliquem pro capite citaverit: jure eodem debet uti orphanili, prout supra est expressum.

32.

§. A pakliby vdova koho sobě rovného v urození pohnala z hlavy mužovy neb̄ kterého svého přítele: má tiem řádem proti pohnanému jítí, jako muž. §. A když sě s ním bude bítí, tehdy ten pohnaný má v dole vykopaném státi až po páš s mečem a se štítem velikým, a v tom dole obracetí sě, jakž inóže, a brániti sě jí. A ona má také býtí s mečem a se štítem v šrancech v okrúhlých k tomu připravených. A on z dolu, ani ona ze šraňkóv nemá vyníti, dokudžby jeden druhého nepřemohl. Pakliby z nich který vyšel, tenby své právo ztratil. §. A pauna v osmnáesti létech, nebo starší, kdyžby chtěla tak s svým vrahem býtí sě, téhož má práva požívati.

32.

§. Item si vidua aliquem, parem in genere sibi, pro capite mariti sui vel alterius amici citaverit: duellare tenetur cum citato taliter: §. Si vir idem citatus fuerit, tunc idem vir in fovea usque ad cingulum cum gladio et clypeo magno locari debet, et in eadem fovea ambiens, se debet defendere, actrice ipsa cum gladio et clypeo consimili contra eum dimicante, ea de circulo ad hoc ei deputato nullatenus exeunte. §. Si autem virgo (domicella) octodecim annorum senex, quae renuntiavit marito, pro capite aliquem citaverit, eodem jure potiri debet, sicut vidua praescripta.

(Capitulum secundum.)

33.

§. Kdyžby kto před králem nebo před súdem plným svým počátkem koho zabil, byl-liby tu popaden, má ihned sťat býtí, ale dědiny a zboží jeho nemá ztraceno býtí. §. Pakliby ten vrah tu nebyl

popaden, a ottud utekl: kdyžby král Český nebo úředníci Pražští na svůj přísluhu vzali, že sú to viděli, ježto jej zabil, o tu hlavu nemá žádný póhon býti, ale ten, jenžto má o tu hlavu právo státi, má to vyznání ve dsky vložiti, a na jeho dědiny i naň právo vésti plným řádem, jako svrchu psáno jest, jakoby naň plným súdem dovedl. §. A o tu hlavu mezi nimi nemoz smlúva býti bez králový vole anebo jeho hofmistra.

33.

§. Nota: Si quis in praesentia regis, aut (in consilio pleno coram judicio) in judicio pleno coram beneficiariis (Pragensibus), suo proprio initio aliquem occiderit, et ibi statim fuerit vel postea de-< prehensus: tunc statim decapitari debet, sed res et hereditates suas perdere ipso facto non debet. §. Si vero idem interfector abinde evaserit, et hoc idem D. Rex vel beneficiarii Pragenses dixerint, et super juramentum eorum receperint, eis plenarie id constare, vide-licet quia (talis) illud crimen commisit: tunc pro tali capite interfector nulla citatio fieri debet; sed talis, qui pro eodem capite agere vel citare debebat, contra ipsum interfectorem procedat usque ad ipsius mortem, tamquam contra devictum in causa capitis obtenta, per omnia eo processu et modo, prout in tractatu de capite est expressum. §. Et pro tali capite inter ipsos actorem et reum nulla compositio aut concordia fieri debet sine speciali consensu D. Regis, aut, eo absente, sine consensu capitanei regni.

34.

§. Kdyžby kdo vyššího rodu ot nižšího polhnán z hlavy, a na příslaze sám nebo který pomocník zmátl: ten nemá sfat býti, ale má tu hlavu složiti podlé šacování a nálezu úředníků Pražských, točíž najvyššího komorníka, soudceho, písáre a purkrabie Pražského: kteřížto všickni s panskú radú mají hlavu tu sacovati podlé svých příslah. §. Pakliby sě o to smluviti nemohli: tehdy král nebo jeho hofmistr má je přeslyšeti; a kterýž straně přivolí, toho má poslušna býti druhá strana, a na tom má ostati.

34.

§. Item si major in genere contra minorem pro capite citatus in judicio, per se vel per testes suos jurando non processerit: talis citatus non perdet caput summi ipso facto, sed pro capite interfectori satisfacere debet actori juxta adinventionem seu taxationem beneficiariorum Pragensium, videlicet summi camerarii, judicis, purchravii Pragensis et notarii terrae; qui beneficiarii de consilio baronum

*Ja 14. podruhé 36 (autem) 37.
15. podruhé 37.*

terrae taxabunt illud caput juxta eorum juramenta. §. Si vero ipsi beneficiarii in eo non possent in unum conyenire, sed divisi fuerint in partes plures: tunc dominus rex vel ejus capitaneus regni, ad quam partem accesserit, ejusdem partis dicto et taxationi stari debet.

35.

Kdyžby rovný rovnému podlé urozenie před králem neb před plným súdem dál poliček, a s tiem popaden byl: tehdy ten, jemužto dán poliček, má jemu dátí zasé dva, v každé lice jeden, a pěstí v nos. Pakliby větší nižšiemu dal, točíž šlechtic vládyce, neb vládyka chlapu: tehdy takéž mu má dátí zasé dva, a pěsti v nos.

35.

Item si in praesentia regis aut coram judicio Pragensi par pari in genere alapam dederit: tunc statim idem percussus eidem percutienti cum suo palmo unam alapam ad utramque maxillam et cum pugno ad nasum unam plagam dare debet. Si vero magnifice nobilis, i. e. šlechtic, vládykoni aut civi alapam dederit: tunc idem percutiens duas alapas et unam percussionem ad nasum ab eodem percusso, ut praemissum est, debet sustinere.

36.

Ale kdyžby nižší vyššiemu dal, točíž vládyka šlechtici, nebo měšťanů a sedlák vládyce, poliček, a tu popaden byl: má jemu uťata ruka být, a potom máta zaručiti, aby žádný pomsty nehlídal.

36.

Si vero vládyka šlechticzonii aut civis vládykoni vel šlechticzonii alapam dare prae sumserit: tunc eidem percutienti manus mox debet amputari, et deinde inter ipsos percutientem et percussum cautio tidejussoria sufficiens ponatur, quod de cetero se non debeant pro eo perturbare.

37.

Ale kdyžby chlap vládyce nebo šlechtici směl poliček dátí, a tu popaden byl: má jemu i s hrdlem na milost otsúzen být, aby z neho učinil, což se jemu líbí.

37.

Si autem rusticus, i. e. chlap, aliquem ex praedictis superioribus se alapizaverit: tunc idem alapizatus de eodem rustico facere debet, prout sibi videbitur expedire.

38.

§. Kdyžby kto před králem nebo před plným súdem mečem nebo nožem druhého do krve ranil, buď nižší nebo vyšší: tehdy hned má jemu ruka uťata býti. §. Pakliby ten raněný ot téj rány umřel: tehdy ten, ktož jest jej ranil, má též trpěti, jakož jest svrchu psáno o vražednících.

38.

§. Si autem quispiam suo proprio initio coram rege aut beneficio Pragensi alium gladio aut cultello non lethaliter vulneraverit: tunc eidem percutienti manus illa, qua percussit, mox debet amputari. §. Si vero ab eodem vulnere idem mortuus fuerit: tunc idem vulnerans sustinere debet ea, quae superins de talibus interfectoribus sunt expressa.

39.

§. A kdyžby ten, jenžto koho zabil nebo ranil před králem nebo před plným súdem, ottud utekl: má po všech krajích ve všech městech provolán býti s tú vinu, aby jeho ižádný člověk, ktož pod korunu Českú sluší, nechoval, buď markrabě, arcibiskup neb pán, aneb jiný kterýkoliv člověk, až do šesti neděl. §. Pakliby kdo nevěda té viny do něho, jej přijal, má napomanut býti, aby jeho otbyl v druhých šesti nedělích. §. A kdyžby jej přes to napomanutie choval: kdyby těch šest nedělí minulo, má takéž provolán býti, že jest ztracenec proti králi i proti všie zemi; a má k němu pomsta býti s pomocí všie obce, a dědiny jeho všecky, cožby jich jměl, mají tomu bitému přisuzeny býti, aby je držal a jich požíval, dokudžby mu sě dosti neodestalo.

39.

§. Si quis autem coram rege aut coram beneficio alium percutiens, ut est dictum, abinde evaserit, et infra sex septimanas a die ipsius excessus poenas jam dictas noluerit sustinere: tunc infra alias sex septimanas in omnibus provinciis regni per fora denuntiari debet bannitus pro tali excessu; ita quod eundem bannitum nullus hominum ad coronam regni Boemiae pertinens cujuscunque sta-

tus, praeeminentiae vel conditionis fuerit, sive sit rex, sive princeps, (marchio), archiepiscopus vel episcopus, aut alius princeps regni, aut baro, talem bannitum non debeant aliqualiter acceptare vel fovere. §. Si autem aliquis enndem servaverit, ipsum ignorans fore bannitum: tunc idem, postquam super eo monitus fuerit, eundem infra sex septimanas a se dimittat. §. Si vero talis servans eundem bannitum contumaciter de cetero servare voluerit: tunc idem pro ini-mico et pro hoste publico ipsius regis et totius terrae debet repudari et haberri, et contra eundem per ipsum regem et omnes terrigenas procedatur, tamquam hostem et publicum inimicum procedi est consuetum; hereditatesque ipsius assignari debent eidem, qui injuriam passus est eandem, per ipsum tenendae et habendae, donec sibi de injuriis hujusmodi fuerit satisfactum.

40.

§. Pakliby ten ztracenec na hradě, neb v městě kterém králově, přes to provolání zachován byl, bez králevy vóle: tehdy proti tomu hradu a purkrabi, neb proti tomu městu, mají páni se vši obci vstáti, jako proti zevným nepřátelům, a jich nábytky k té potřebě a k nákladům bráti tak dlúho, dokudžby toho výpovědníka jim ne-vydali. §. A pakliby toho hradu neb toho města moc dobyli: Českému králi jich dědiny mají postúpeny býti; ale dědiny toho purkrabie, kteréžby vlastnie byly, tomu raněnému mají přisúzeny býti, aby je držal, dokudžby mu sě dosti neodestalo.

40.

§. Si vero ipse baunitus in castro regali ant in civitate regali, sine voluntate regia, servatus fuerit: tunc contra talem civitatem, aut purchravum ipsius castri, per barones terrae et omnes terrigenas procedatur tamquam contra alios terrigenas inimicos, in bonis ipsius civitatis et castri res mobiles tantummodo pro eorum expensis recipiendo tam diu, donec ipsum bannitum a se duxerint dimidium. §. Hereditatesque ipsius civitatis et castri, si expugnatae fuerint, ad ipsum regem pertinere debent; purchravii vero praedicti hereditates propriæ ad illum, qui injuriam passus est, ut praemittitur, devolventur, nisi idem purchravius poenas praedictas solus obedienter voluerit sustinere.

41.

Pakliby kto obžalován byl, by jej choval, a on sě k tomu ne-znal: sví nevinu má pokázati před králem, neb před úředníky Pražskými, v šeti nedélčeh sám jedno za to přisáhna bez zmatku.

41.

Si quis vero de hoc accusatus dixerit, se eundem non servasse: hoc a die ejusdem accusationis infra VI septimanas coram rege aut beneficio Pragensi debet ostendere, et se purgare per proprium juramentum sine cespitatione qualibet.

42.

§. Pakli by král český toho ztracence chtěl chovati, tehdy všichni zemené mají jeho prospiti, aby jich práva nerušil, a on je má uslyšeti. Pakli by jich neuslysal, tehdy všecka obec toho hradu neb toho města, kdežby chován byl, má dohývati, a když dobudú, mají k tomu ztracenici pomstu učiniti a nábytky pobratí; než dédiny vždycky k království mají zůstatí.

§. (*Druhý obyčej jest*): Kdyžby jich král nechtěl uslyšeti, tehdy všichni zemené nemají jemu služby ani žádného řádu činiti, dokudž by toho ztracence choval a jim jeho nevydal. A pakli by který pán tomu králi přes to službu neb který rád ukazoval, anebo jej sám choval, anebo jiného ztracence neb zloděje přes otsuženie pánské choval: má z země vypovědien býti, a své dédiny aby rozprodal ve třech létech, a jich obce i práva byl otsúzen. A mají jej vsickni ktož k české koruně slušejí, za svého nepřetele jmieti.

42.

§. Si autem rex ipse eundem bannitum servare voluerit, tunc terrigenae ipsum regem petere debent, ut eos circa haec statuta conservare debeat. Si vero ipse rex eos in eo non audierit, tunc ipsi terrigenae in negotiis suis eidem regi astare non debent, nec obligantur, tam diu, donec eundem a se duxerit dimittendum. Si quis vero dominorum eidem regi tunc apponaret in aliquo vel iuvaret, tunc talis reputari inimicus homo debet ab omnibus terrigenis et haberi similiter tamquam hostis.

(*Alia versio*): Si autem ipse rex eundem bannitum servare voluerit, tunc terrigenae ipsum regem rogare debent, ut ipsi tenere non debeat nec tueri, sed potius eos circa haec statuta debeat conservare. In eo ipse rex debet eos exaudire. Et si eos non exaudiret, tunc primo civitatem vel castrum, ubi talis servatur, debet expugnari per terrigenas. — §. Alii autem dicunt, quod si rex noluerit eos exaudire, tunc ipsi terrigenae in negotiis suis eidem regi astare non debeant, nec obligantur, tam diu, quousque eundem duxerit dimittendum a se. Si quis vero dominorum eidem regi tunc apponaret in aliquo vel iuvaret: tunc talis reputari iniquus homo debet ab omnibus terrigenis supradictis et haberi similiter tamquam hostis.

(Capitulum tertium.)

43.

Kdyžby kdo koho na cestě oblúpil, a on z toho chtěl pohoniti, tento rád má zachovati: najprvě po tom lúpeži dříve dvů neděli, neb posledně ve dvů neděli, má ten lúpež opověděti úředníkům Pražským, točíz najvyššímu komorníku a sudiemu, a řka takto: „na tejto cestě na pokojnej oblúpen sem, a toho mám škodu velikú; tot vám opoviedám, že mysím z toho pohoniti.“ A má to ve dsky znamenati, které léto, který den jest oblúpen.

43.

Casus: Petrus spoliavit Johannem in via pacis sine jure, et recepit vestes et promptos denarios et equos suos, qui se extendunt in valore ad X marcas argenti minus uno lotone. Unde si idem Johannes ipsam causam in figura judicij prosequi voluerit, natura processu: primo illud damnum, quod sibi illatum est, infra duas septimanas a die illati damni per spolium, beneficiariis cunctis, ad quam citare intendit, videlicet vicecamerario et vicejudici, significare - procerum, sic dicendo: „Domini! mihi damnum spoliationis illatum est, pro quo citare intendo; vobis significo, ut tempore suo, quo vos super eos requisitos habuero, illud mihi recognoscere velitis.“

44.

§. Potom má komorníka prositi, aby polnil toho lúpežníka, kteříž má pohnání býti. §. A ten komorník má jej pohnati před čeledí, ač by ho doma nebylo. §. A ten pohn má opověděti v najbližším městě, lid svolaje trhem, a má to osvědčiti dvěma konšeloma v tom městě.

44.

§. Hoc facto, apud ipsum, qui distribuit minores camerarios sive bedallos terrae, ipsum bedallum terrae petat et recipiat ad citanum, et enidem, quem citare voluerit, cum querimonia integra, vel signo ipsius querimoniae, cum ipso bedallo et termino quatuor septimanarum, vel ultra usque ad sex septimanas tantum, ad terrae tabulas imponat. §. Tunc idem bedallus, si ipse citatus residet in provincia Pragensi, per se et solus, ante horam nonam vel nonae citabit; si vero in alia provincia residet: tunc cum bedallo terrae illius provinciae, in qua ipse citatus residet, ambo simul venientes ad domiciliū suum, eo vocato ad se, si domi fuerit, vel si non fuerit,

tunc coram familia ejus. citabunt, dicentes ut compareat Pragae coram beneficio Pragensi in praedicto termino hora consueta, id est ante meridiem, praedicto actori ad objecta responsurus. §. Similiter facient in civitate vel oppido proxime adjacenti, ubi ipse citatus vel sui homines forum visitare consueverunt, in foro publice populo convocato; id ipsum etiam judici et duobus juratis ejusdem loci significando, et eorum testimonium super eo, si opus fuerit, implorando.

45.

§. A když žaloba projde, stane-li pohnaný, má otázati, kdy se jest ten lúpež stal, které léto a který den, a původ jemn má pověděti. Tehda pohnaný má otázati, jestli to úředníkům opovědieno v jistém času ve dvou nedělích. A když to úředníci vyznají, že jest, tehdy pohnaný má žádati, aby dsky čteny byly. A budúli sě v kterém slově dsky děliti s žalobou, tehdy má prázden pohonu být; pakliby sě nedělily dsky s žalobou, tehdy má odpověděti, že jest nevinen. §. A má jinu rok položen být ku přísaže, aby sě oba opověděla na ten rok, když budú zvoniti k primě. §. A kterýžby sě neopověděl, ten by svů při ztratil; pakliby sě oba opověděla, tehdy vejdúc do kaply, má původ napřed přisahati, nebo jiný zaň, kohožby na žalobě jmenoval; a zmátl-liby přisahu, tehdy pohnaný bude prázden; pakliby prošel, tehdy pohnaný má sám třetí přisahati: sám za nevinu, a dva zachovalá zemeniny, ježto máta na dědinách, za očistu. §. A kdyžby všickni prošli a nezmátl přisahy, tehdy pohnaný má prázden být; pakliby který zmátl, nebo pohnaný nestál, tehdy původu má dánou být za právo stané.

45.

§. Quo termino veniente, iidem bedallii, tenentes baculos in manibus, citationem eandem coram beneficio pronuntiabant, dicentes, ipsum citatum ad instantiam ipsius actoris ad diem hodiernam citavisse. Tunc idem actor coram subcamerario, vicejudice et notario, ceterisque beneficiariis omnibus, querimoniam suam per se vel per advocationem suum proponet. §. Qui citatus, si praesens fuerit, consilio petitio vel præhabito, diect, quidquid ei videbitur, contra causam eandem; et si evadere per ipsa sua dicta non poterit, tunc quaeret ab actore, quando illud damnum sit commissum? qui actor tenetur ei dicere annum et diem certum, quando id sit factum. Deinde quaeret a beneficio, scilicet a vicecamerario et vicejudice tantum, si id damnum infra certum tempus eis exstiterit notificatum? et si hoc ipsi fatebuntur, esse factum, deinde idem citatus dicet: „legantur tabulae.“ Tunc notarius tabulas leget; et si discrepaverit tabularum tenor in una dictione vel pluribus dictionibus, et idem citatus hoc allegaverit, tunc statim amissa causa actoris reputabitur eadem.

§. Si vero in nullo ipsa querimonia a tabulis discreparbit: tunc idem citatus aut ~~confitebitur~~ se esse culpabilem, aut ~~totaliter~~ denegabit.
 §. Deinde eisdem partibus terminus ad jurandum assignatur, in quo termino ipsae partes infra tempus, quo ad primam horam pulsatur, in castro Pragensi coram ipsis beneficiariis se significando nominando comparebunt. Finito vero pulsu eodem, capellam ad hoc deputatam ingredientur; et tunc idem actor per se vel per alium, quem circa ipsam suam querimoniam ad hoc nominavit, prout per vicejudicem vel alium ad hoc deputatum ter informatus fuerit, jurabit, super crucem ponendo digitos suos; et si primo vel secundo jurando non processerit, vel de cruce levaverit manum suam, dicetur eidem „emenda te“; et si se non emendaverit, tunc causam eandem perdidit in ipso facto. §. Si autem processerit: tunc citatus similiter jurare debet; et si processerit in ipso juramento, tunc idem citatus duos alios idoneos viros ducet, et eos ad tabulas imponere debet, qui jurabunt, quilibet eorum per se, prout informatus fuerit, dicendo sic: „quidquid ipse citatus juravit, hoc est jura-mentum verum et non falsum; sic me Deus adjuvet et omnes sancti.“
 §. Et si processerint: tunc idem citatus absolvetur a causa ipso facto; si vero non processerint, vel ipse citatus non comparuerit in aliquo terminorum praedictorum, vel alio modo perdiderit causam eandem quocunque modo: tunc eidem actori datur pro jure obtento, et ipse dat memoriales.

46.

§. Pak po dvú neděl pohnanému má dátí úmluvu, aby sě s ním smluvil. §. A kdyžby sě s ním nesmluvil: tehdy má jemu dán býti úředník, aby jej mocna učinil jeho dědin v téj sumně peněz, jakož jest pohonil z nich, a úředníkům tolíkčž. A to má o povídieno býti okolním súšedóm jeho, že jej mocna činí jeho právem i svým úřadem těch všech užitkoví i lidí, což k těm dědinám slušie; a kteřížby lidé nechtěli jeho přijeti za svého pána, mají se vystěhovati, a bráti se přeč do dvú neděl.

46.

§. Postea idem actor, quandocunque voluerit, nou illum qui in citatione fuit, sed alium bedallum petet et mittet, ut moneat citatum, quatenus cum eo concordet super praemissa obtenta causa.
 §. Quod si non fecerit: ex tunc idem actor per beneficium Pragensem unum ad id deputatum, et per unum bedallum terrae, non illum, qui in monitione fuerit, sed per alium, super hereditatem illius citati induci debet; videlicet pro praedictis decem marcis

minus lotone, sibi de redditibus, quos idem citatus habet in hereditate sua, $1\frac{1}{2}$ marcas argenti annui, et beneficio tantumdem, censem assignando. Si vero redditus certi inventi ibi non fuerint: tunc de hereditate sua ad araturam pertinente cum curia et aliis pertinentiis suis ad sufficientiam praedictae pecuniae titulo obligationis verae debebit assignari. Praeterea iidem beneficiarius et bedallus dicent incolis hereditatis, super qua fit inductio: „significamus vobis, quia (talis) actor contra (hunc) citatum obtinuit jus suum, et pro eo hanc facimus inductionem; unde auctoritate officii nostri vobis mandamus, quatenus vos eidem actori mox repraesentetis, et tamquam vero domino vestro cum omnibus juribus pareatis, aut infra duas septimanas a die hodierno alias cum bonis et rebus vestris vos vias trahatis.“

47.

A kdyžby minule dvě neděli, tehdy původ s jedním komorníkem má na těch dědinách panovati, koně a dobytek bera na těch dědinách v svých nákladiech; a což vezme, toho má dáti pravú polovici úředníkům, a sobě druhú polovici zachovati. A to panování moh dvakrát učiniti, točíz dvě neděli po svatém Jiří, a dvě neděli po svatém Hayle.

47.

Quod si non fecerit: tunc elapsis duabus septimanis praedictis, praefatus actor cum bedallo eodem, qui fuit in inductione, (*Glossa: pro eo, quia idem scit melius, ubi induxit*), vel cum alio bedallo sibi a beneficio dato, in eadem inducta hereditate poterit liceit dominari, equos, pecora, pecudes tantummodo recipiendo pro culpis et censibus, expensis et impensis; et horum sic receptorum medietas beneficiariis debet, et alia medietas ad ipsum actorem pertinebit. (*Glossa: Et sic juxta antiquam consuetudinem post duas septimanas semper poterat fieri dominatio eadem: nunc autem fit tantum per duas vices in anno, bedallis tamen mutatis.*)

48.

A kdyžby ten rok minul a šest neděl: tehdy jemu má othádáno býti těch dědin za jeho summu peněz v žalobě položených, počítajíc za deset hřiven jednu hřivnu platnú úročného.

48.

Quo anno lapsi, eidem actori, vel eo non extante, suis hereditibus, hereditas praedicta per beneficiarium, videlicet vicecamerarium cum bedallo, hereditarie taxari debet, et beneficiariis tantummodo pro ipsis X marcis una marca tantum anni census.

49.

A když jemu othádáno bude, tehdy ještě po dvá nedělí s jedním komorníkem má to othádání opanovati. A kdyžby polmaný do tú dvá nedělí s ním sě nesmluvil i s úředníky, tehdy z těch dědin móž učiniti což chce, jako z svých vlastních dědických.

49.

Post eandemque taxationem ipse actor vel sui heredes cum camerario adhuc semel debebit, ut praedictum est, dominari; post hoc vero de ipsa hereditate idem actor et beneficiarii disponent, tamquam de re propria, prout eis videbitur expedire.

50.

Et similiter in causis factis per rapinam, furtum, sublationem censuum, procedetur per omnia, ut superius est expressum.

* 761

(Capitulum quartum.)**51.**

Kdyžby kto z násilé nočného koho chtěl pohoniti, má tento řád zachovati: Když mu sě to násilé děje, má súšedy obalně příupeti, aneb je přivolati, a jim to osvědčiti.

51.

Item casus. Petrus quidam, nocturno tempore veniens ad domum Henrici, eandem domum violenter excussit, res ejus omnes asportando. Et si idem Henricus talem causam judicialiter prosequi voluerit, procedat in hunc modum: Primo, quia eo nocturno tempore excussionis debet clamare, ut vicini andiant violentiam, quae sibi infertur; deinde id ipsum eisdem vicinis notificare non obmittat.

52.

§. Potom ve dvů nedělích má komorníka vzieti, aby sě toho ptal, a má jemu ukázati dóm vybitý, dvéře nebo truhly, nebo jiné domovité věci, na kterýchž sě jest jemu škoda stala. I má přivesti ty súšedy předeň, aby vyznali před ním, že jsú k tomu násili v noci přivoláni. §. A když vyznají, a ten komorník to vyzná před úředníky: má to ve dsky vložiti, a jiného komorníka na póhon vzieti, aby jej pohnal; a ten komorník má toho pohnati v jeho domu před čeledí, a trhem ten póhon provolati v najbližšiem městě.

52.

§. Tandem infra duas septimanas hoc beneficiariis significet, et ab eis, ad conspiciendum illam excussionem et inquirendum de ipsa a vicinitate, bedallum terrae imploret. Et eodem bedallo sic recepto, ostendat domum suam excusam, ostiaque ejus et cistas ac alias res conftractas, et pennas de plumalibus dispersas, et alia, si quae ibi sunt perpetrata; convocatisque vicinis, eorum testimonium super praemissis imploret, ut haec recognoscant coram bedallo eodem. §. Quo facto, bedallum alium ad citandum recipiat, et reum cum apta querimonia vel signo, pro quo citare intendit, nec non ipsum bedallum, cum termino quatuor septimanarum minime vel maxime sex septimanarum, imponere ad tabulas nullatenus sobmittat. §. Qui bedallus per se solus, si idem reus residet in Pragensi districtu, citabit; si autem in alia provincia residentiam habuerit, cum alio bedallo czudae illius districtus, in domicilio ipsius et in civitate vel oppido, die et hora forensi, convocato populo, ut praemissum est supra, citabunt.

53.

§. A když ten rok přijde a póhon svědčen bude: tehdy původ žalobu má provesti z toho násilé. A stane-li pohnaný, má otázati, kdy sě jest stalo, a původ má pověděti, kterého léta a který den. Tu pohnaný má otázati, má-li komorníka, jenžto to opatroval? a ten původ ihned má mieti komorníka podle sebe, aby jemu vyznal, co jest viděl, a co sě jest ot súšedovuptal. A uhodí-li komorník v též: tehdy pohnaný káže sobě dsky čisti; a srovna-li sě žaloba se dskami a s tiem komorníkem, tehdy má světle rozžzené železo před pohnaným položeno býti, aby na něm dva háky položil, a přisáhl za svú nevinu. (*Glossa: A to jest ustaveno pro strach, aby sě násilé méně dálo, bojice sě horkého železa.*) A kdyžby nezdržal prstov na tom železe, dokndžby přísahy nedokonal: tehdy by tu při ztratil i hrdlo. §. Ale kdyžby komorník jinak svědčil, nežliby pô-

vod žaloval, aneb sě dsky dělily s žalobou: tehdy pohnaný má toho prázden byti.

3.

S. Quo termino veniente, citatione ipsa consueto modo pronuntiata, idem actor querimoniam suam proponet; citatus vero, si praesens fuerit, per se vel per commissarium suum, id est per procuratorem suum, de consilio petitio prius et praehabitio, dicet contra, quid sibi videbitur expedire. Et si per dicta non valebit actorem evadere, tunc quaeret ab actore, quando eadem excusso fuit commissa? ipseque actor tenetur dicere annum et diem, quo fuit sit facta. Deinde quaeret, si idem actor habeat retro se bedallum, qui illam excussem conspexit, et de eadem inquisivit? qui eundem bedallum statim debet producere et juxta se habere; et idem bedallus, sicut vidit et a vicinis audivit, et quando sit factum, debet confiteri. §. Et si idem bedallus discrepaverit in ipsa sua confessione, dicendo alium diem vel annum, quam quem dixit actor, interrogatus de praed etis: tunc mox idem actor perdit causam eandem. §. Et si non discrepaverint: tunc citatus quaeret, si eadem excusso beneficiariis fuerit notificata? et eis respondentibus, quod sit: tunc legi tabulas mandabit. Quibus perfectis, si non discrepaverit tenor earum a querimonia proposita, ad ulteriora procedetur eo modo per omnia, sicut superius est expressum, (*Glossa: ex quo ferrum candens abolitum est, quod prius post juramenta partium in causis talibus per ipsum citationem vel per ejus zastupconem ad majorem purgationem recipi debebat. Et hoc credo, quod illud jus recipiendi candens ferrum, plus fuit institutum propter terrorum et poenam, quam propter ultquam tentationem Dei, ut a talibus excussionibus perterriti eo facilius cessarent.*)

(Capitulum quintum.)

54.

Kdyžby kdo svůj dobytek pasa, komu na jeho dědině obilé spásil nebo ztlačil: tehdy ten, chee-li z toho pohoniti, má tento řád zachovati: Najprvě tu škodu má úředníkům Pražským opovědjeti, a komorníka vzeti, a jemu tu škodu ukázati. Potom má vzeti komorníka jiného na pohon, a to ve dsky vložiti. A když rok přijde, a on žalobu provede, má mieti podlé sebe toho komorníka, jenžto opatroval, aby jemu hotov byl k seznání. A když sě nebudú dsky dělit s žalobou, tehda pohnaný má sě jemu zpraviti na kříži se znatkem, a má mieti jiná dva, ježto máta svobodné dědiny, aby očistila jeho přísluhu.

54.

Item si aliquis, animalia sua depascendo, alteri in ejus hereditate dampnum fecerit, conculcando blada sua, tunc idem causam judicialiter prosequendo, utatur hoc processu: Primo id ipsum beneficiariis significabit; deinde petet bedallum, qui eandem conculcationem et damna conspiciat, et ea, quae vidit, tempore suo coram beneficiariis recognoscat. Quo bedallo recepto, ostendat ei hereditatem, in qua praedicta damna sunt commissa. Deinde alium recipiat bedallum ad citandum, et eundem cum querimonia et termino competenti huic negotio, ad tabulas imponat. Tandem tempore judicii, quo querimonia proponitur, actor tenetur juxta se habere et producere illum bedallum, qui conspexit danum praedictum, ut ea, quae et quando vidit, ibi statim recognoscat.

55.

§. Kdyžby kto pro štěpy, pro lúky, pro lovenie ryb, neb lesu srubánie, chtěl koho pohníti, má napřed úředníkům Pražským opevňeti, a komorníka vzieti na ohledání. Potom jiným komorníkem pohnati, a to vše ve dsky vložiti. A když rok přijde, má žalobu provesti, a komorníka za sobú mieti k vyznání, jakož svrchu psáno jest. §. A kdyžby žalobu provedl, a pohnaný žádal úředníka na ohledání, tehdy jemu sudí má dáti komorníka, a pôvodnú druhúho, abyša spolu jela a ohledala, kdy a na které dôdlné ta škoda stala sè; a má jima rok položiti, kdy sè máta vrátiť a vyznati. A kdyžby sè vrátila, a což byša vyznala, to má všecko ve dsky popsáno býti.

55.

§. Et simili modo procedetur in causis, quae per successione silvae, arborum fructiferarum, pratorum, vel capturam piscium fuerint factae. §. Si vero citatus dixerit: „domine iudex! peto nuntios, ut mihi et parti adversae dentur, qui videant, in qua hereditate et ubi haec sint facta, de quibus hic querulatur“: tunc idem iudex ipsos nuntios, hoc est bedallos, utriusque parti unum, non debet denegare; eis terminum certum, in quo cum ipsis nuntiis per se, vel per commissarios suos ad hoc specialiter constitutos, in eadem hereditate, ubi damnum commissum exstitit, de quo quaestio vertitur, peremptorie debeant comparere, aliumque terminum assignabit eisdem nuntiis ut coram eo compareant, et referant iidem nuntii, quae per ipsas partes in ipsa hereditate gesta fuerint sive dicta. Qui nuntii nominati, et commissarii, si constituti fuerint, cum ipsis terminis in terrae tabulis debent consignari.

56.

Tuto znamenaj: Kdyžby ten den přišel, ježto máta ohledati tu škodu ta komorníky, tehdy ten původ, nebo jeho poručník, na tom miestě má jich dočkatí na koni. (*Glossa: A kdyžby je uzřel, má s koně ssieсти, a má s sebe kuklu sneti a meč otložiti, plášt i jiné rúcho s sebe svléci až po páš; pakliby toho neučinil, tehdy ten kóň, meč i to rúcho, v čemžby jej zastihli na koni, má spadnúti na komorníky ty.*) A kdyžby jich dočkal obnaže sč, a pochnaný, neb jeho poručník tu stál: tehdy má vstúpě nohú pravú na tu dědinu řieci: „poslové slyšte, že tento (ukáže naň prstem, a pojmenuje jej a ot-kudž jest) tuto mi škodu učinil, (pojmenuje, obilé spásł, neb štěpy otřásl, neb ryby vylovil, neb les srúbal, na čemžby mu sě škoda stala); a ty škody mám ot něho za sto neb za dvě neb vicce hriven striebra,“ (jakž jest summa v žalobě).

56.

¹ *Termino vero primo, in quo esse debent in hereditate, veniente, ipse actor vel ejus procurator capucium, pallium, gladium et quodlibet vestimentum usque ad cingulum a se deponens, non residens in equo, sed peditando, (Glossa: quia si ea non deponebat aut equo praesideret, praedicti non depositu et ejus equus ad multios sive bedallos eodem ipso facto pertinerent), adversarioque suo et ejus bedallo præsentibus, intrans calcansque suis pedibus super hereditatem illam, in qua dampnum commissum est, dicet: „nuntii, audite, quod iste citatus, (nominando eum), mihi dampnum intulit per conculationem bladi vel succisionem arborum vel silvae etc.; et hoc dampnum habeo pro tali pecunia“ (prout in querimonia fuit expressum.)*

57.

Tehdy pochnaný takéž sě má obnažiti, a ot sebe všecko otlože, má na túž dědinu vstúpiti levú nohú, a má řieci: „slyšte poslové, tato dědina jest má a ne jeho, (ač má k ní které právo, toho dotýkaje práva); a tohoto původa vzdávám ūředníkům Pražským ve třech stech penězích.“

57.

Tunc citatus, deponens a se similiter praedicta, cum suo bedallo assistens, ingrediensque super eandem hereditatem, si sua est, dicet: „audite bedalli! haec hereditas est mea,“ (allegans jus suum per titulum, quod habet ad eandem; adjiciens): „audite nuntii!

quod hunc actorem do sive trado, (quod vulgariter vdávaju dicitur), beneficio Pragensi in trecentis denariis.“

58.

Tehdy pôvod má řieci: „slyšte komornici! jáš sem jej pohnal, jáš jej vzdávám úředníkům Pražským ve třech stech penězích.“ — Druhé pohnaný má řieci: „a já vzdávám jej v šesti stech penězích“; a pôvod druhé die: „a já jej vzdávám v šesti stech penězích.“ — Třetie pohnaný die: „a já jej vzdávám v devíti stech penězích“; a pôvod také třetie die: „a jáš jej také vzdávám v devíti stech penězích.“ — Tu čtvrté a posledné pohnaný má řieci: „a jáš jej dávám na ohřeb“; a pôvod takéž die: „jáš jej také vzdávám na ohřeb.“

58.

Et tunc ipse actor similiter dicere debet: „et ego eundem citatum do et trado similiter in trecentis denariis.“ Et iterum ipse citatus dicet: „ego ipsum adversarium trado in sexcentis denariis“; et ipse actor dicet iterato: „et ego etiam eum trado in sexcentis denariis.“ Deinde citatus dicet: „et ego trado eum in noningentis denariis“; et ipse etiam actor dicet: „et ego cum trado similiter in noningentis denariis.“ Tunc ultimo ipse citatus dicet: „et ego eum trado in ohřeb“; et similiter actor dicet. (Vel aliter etiam fieri potest traditio seu vdávánie, cum aliquis ex litigantibus dicit: „ego dono adversarium meum beneficio in trecentis denariis“; et ipse adversarius: „et ego eum etiam dono in sexeentis denariis“; et ipse iterum donat in noningentis denariis; et alter econtra tradit in XII centenariis; et ille ultimo dicere debet: „et ego dono ipsum in ohřeb“; et ipse eundem similiter tradet in ohřeb.)

59.

Tuto znamenaj, že to vzdávání má osvědčeno býti úředníkům toho kraje; a ti úředníci mají to vznéstí na úředníky na Pražské, a cožby jim bylo svědomo o tej při a o těch dědinách, pod svú přisahú mají pověděti; a úředníci Pražští podlé jich vyznání mají tu při rozsuditi. (*Glossa: Tuto plně znamenaj, co jest to ohřeb: jedni praví, že kterýby propadl a při svá ztratil před úředníky Pražskými, má odsuzen býti hrádu i zboží, jakoby byl již pohřben: neb ohřeb česky zní jako pohřeb. Druži praví, že ohřeb jest rok položený státi před úředníky, a ktožby jej za- meškal, jiné riny nemá, než aby ztratil hrádu i zboží: protož jeho neslušie ižádnému zumeškat. Třetí praví, že ohřeb jest*)

summa těch peněz, v kterýchž sě vzdávají úředníkům až do dvanácti set.) 1200 (nároky i peněz řečen 58)

59.

(*Glossa: Quid autem ohřieb dicatur? Quidam dixerunt, quod si traditus beneficio in suo jure defecerit, privandus sit rebus et capite, tanquam vivus sepultus; quia ohřieb in vulgari dicitur tanquam circumsepultus. Alii vero dicunt, quod ohřieb dicitur ille terminus, quem in tali traditione juris non licet transgredi. Tertii vero dicunt, quod ohřieb est aequivalens et consimilis pecunia, quae in praedictis omnibus traditionibus est expressa.*)

60.

§. Protož ten rok má jim položen býti pod hrdlem i pod zbožím, aby sě smluvili s úředníky o ty peníze, jakož sě v nich vzdávají; a kdyžby sě nesmluvil, neb na tom roce nestál, tenby ztratil hrdlo i zboží. §. A kdyžby sě oba smluvila, tehdy ti poslové, jižto sú byli na to opatrovánie vydáni, to což sú slyšeli a viděli, mají povědjeti v plně; a úředníci Pražští větší, což za právo vynesú a kteřemuž dадie za získané, na tom má ostatí, a on dá památné, i má sobě dovesti řád, točíž úmluvu, vzvod a tak až do othádání.

60.

§. Unde his ita prachabitis, partes eadem cum ipsis nuntiis in terminis suo coram judice comparere debent, pro ipsis pecuniis in eisdem traditionibus expressis et nominatis cum beneficiariis plenius concordantes. Deinde nuntii ipsi ea, quae in ipsa hereditate gesta sunt atque dicta, coram summo camerario, judice et notario et aliis beneficiariis et baronibus fatebuntur. §. Et tunc judex, auditis nuntiorum dictis, ad probandum allegationes partium hic inde factas cum testibus, de quibus dicetur infra, terminum assignabit. §. Et si aliqua partium defecerit, vel in termino non comparuerit: tunc illa pars parti adversae in ipsa causa, ac etiam in totali pecunia expressa quotienscumque in traditione praedicta, ipso facto condemnatur, et datur parti eidem triumphanti pro jure, et ipsa dat memoriales. In aliisque articolis ad ipsam causam obtentam necessariis, videlicet munitione, inductione, dominatione et taxatione, procedetur per omnia, sicut superius in causa de spolio et aliis est expressum. §. Circa quod tamen notandum est, si ex praedictis aliquis, videlicet actor vel rens, in praescripto termino, in quo comparent in hereditate, dixerit, quod illam hereditatem emit apud talem pro tanta

pecuniae quantitate, et annos hereditarios nondum extenuit, sed disbrigatores ejusdem certos habet, „et ideo traditiones hujusmodi nolo facere, sed ipsos disbrigatores constituam, qui hoc mihi debent disbrigare“: hoc non obstante, ipse adversarius ejus in ipsis traditionibus procedere non obmittat, ne videatur noui prae sumere de jure suo; alias succumberet in causa eadem, nisi inter partes ipsas de consensu eorum aliter fuerit ordinatum. §. Item notandum, quod quando in beneficiis provincialibus in talibus traditionibus devenitur ad punctum illarum probationum pro hereditatibus, in quibus sunt hujusmodi traditiones: tunc tales probationes ad beneficiarios Pragenses cum ipsius causae informatione deducenter, et ibi coram eis terminantur; et postquam terminatae illae probationes fuerint, tunc ad ipsos beneficiarios provinciales per executionem juris terminando finaliter deducuntur et transmittuntur.

* deducuntur (a 6. 16. 18. 22.
Wenzelky, f. d. Sav. 145 Ann. 3)

(Capitulum sextum.)

xx terminande (a 11
Wenzelky, f. d. Sav. 145 Ann. 1)

61.

Kdyžby komu úroci byli vzebráni, peněžní, neb obilní, neb kteríž kolivěk jiní, na jeho dědinách, tento řád má zachovati: Najprve má opověděti ūředníkům Pražským, a komorníka vzieti na uptoanie. A kdyžby sě toho uptoal, a před ūředníky vyznal, má to ve dsky vloziti, a jiného komorníka vzieti, aby toho pohnal, ktož jest vinen. A když bude na žalobě, žádá-li pohnaný poslov na optánie, mají jemu vydání být, a týž řád učiniti až do ohřebu, jakož svrchu psáno.

61.

Item si aliquis aliquem convenire in figura judicij voluerit, quia ei census suos denariales vel alios sine jure sustulit in hereditate sua, sic procedet: Primo notificabit beneficiariis damnum illud; deinde citatum, querimoniam, bedallum et terminum more praescripto imponet ad tabulas; et tempore judicij, cum proponitur querimonia, si citatus voluerit, nuntios super hereditatem, in qua ipsi census situati sunt, poterit postulare; facturus cum eisdem, prout superins in proximo capitulo est expressum.

(Capitulum septimum.)

62.

Kdyžby kto komu škodu učinil na štěpicech, na včelách, na svěřepicích, na zlatu, na chromotě, nebo v tvář jej posěkl ohyzdně, a on z toho chtěl pohoniti: najprvě tu škodu má úředníkům Pražským opovědjeti, a komorníka vzeti na opatřenie. A když komorník to vyzná, to ve dsky bude vloženo: má vzieti komorníka, aby jej pohnal k prvnímu roku. A když ten póhon bude svědčen, můž sobě poručníka učiniti; a ten poručník, nebo on sám, má vzieti druhého komorníka, aby jej k druhému roku pohnal, a potom třetího, jakož svrchu psáno stojí, až do žaloby.

62.

Item si quis alterius arbores fructiferas, quae šeypy dicuntur, succiderit, vel apes subtraxerit, aut eas quoconque modo destruxerit, vel etiam equatas, quae sveřepice dicuntur, interfecerit, vel aurum subtraxerit, effodendo de terra, vel quoconquemodo in eisdem rebus damnum fecerit, vel manum aut pedem, vel digitum aut aliud membrum absciderit, seu mutilaverit, vel mendam fecerit in aliquo praedictorum; et si idem, cui injuria illata fuerit hujusmodi, judicialeiter prosequi injuriam voluerit, hunc ordinem judicii habere debet: Quia illud damnum beneficiariis notificabit, et bedallum ad conspiciendum illud damnum habebit; deinde alium bedallum ad citandum obtinebit; deinde ipsum bedallum cum reo, querimonia et termino duarum septimanarum minime, vel sex septimanarum maxime, ad terrae tabulas imponet. Quo veniente termino, ipsam citationem pronuntiabit, et alium bedallum obtainens, cum alio termino consimili, ad tabulas una cum procuratore, si quem constituerit, imponet; et eodem termino secundo veniente, iterum citatione pronuntiata, alius iterum bedallus ad citandum recipitur, et cum tertio termino consimili in tabulis consignatur. (*Glossa: Circu quod notandum, si contra primum citationem nulla exceptio valida opponatur, quae ipso facto tandem citationem destrueret: tunc contra secundam et tertiam legitime factam nulla exceptio fieri debet. Si autem exceptio legitime probata fuerit contra secundam vel tertiam citationem: tunc illa citatio, quae reprobata fuerit, amittetur, alia, quae processit, nullatenus cassata; sed citabitur aliter, ut citationes ipsae omnes tres compleuntur. Cetera fiant, ut in causis aliis praedictis.*)

63.

§. A kdyžby pohnaný zdvihl sě k nevině: tehdy původ sám nebo kohožby město sebe v žalobě jmenoval, má napřed přisieci proti pohnanému, že jest jemu tu škodu učinil; a kdyžby přisahaje zmátl, tehdy pohnaný má prázden být. §. Pakliby přisahaje prošel, tehdy pohnaný má za nevinu přisieci; a kdyžby prošel, má za sobú jmíti šest svědků, kteříž mají na svobodných dědinách; a ti mají přisahati, že jest jeho přisaha pravá, ale ne křivá; a kdyžby žádný nezmátl, tehdy má pohnaný prázden být.

63.

§. Cum autem per citatum fuerint narrata, prout narrantur, negata: tunc actor per vel per suum substitutum ad hoc, quem nominavit in querimonia, jurabit contra citatum, quod id damnum ei intulit, prout fuerit informatus. §. Et si jurando processerit, tunc citatus per se jurabit econtra, quia innocens est; et si processerit jurando, tunc juxta se habere debet sex idoneos viros, qui jurabunt, quod juramentum ipsius citati verum extitit et non falsum; et si etiam processerint in juramento, tunc citatus mox absolvitur ab instantia ipsius actoris.

64.

Tuto znamenaj, kdyžby bylo o chromotu, a nebylo ještě poznáno, jest-li chromota, či není: tehdy nemá ta pře otsúzena být až do roka; a po roce má ohledán být. A bude-li chromota, mají jej otsúdit za chromotu; pakli nebude, ale má prázden být.

64.

Circa quod notandum, si praedicta mutilatio manifesta non fuerit, sed dubium sit de eadem, si sit mutilatio ipsius membra vel non: tunc pro tali dubia mutilatione agi in judicio non potest, donec unius annus labatur; eo vero anno lapsu, cum apparuerit manifeste mutilatio, tunc agetur pro eadem.

65.

A chce-li jej, neb koho jiného, z té rány pohnati, aneb ktožkolivék koho z ran nechromých kdyžby chtěl pohnati: o ty má být jediný pohon, a žaloba prosta z jedné rány, neb ze dvou, neb ze tří, neb cožby jich jmenoval v žalobě. A za ty rány původ má napřed přisahati, že mu jest je učinil; a zmátl-liby přfsahu, tehdy

pohnaný má prázden býti; pakli projde, tehdy pohnaný má přisieci za nevinu, a projde-li, bude prázden; pakli změte, má dátí za každú ránu pět grošov.

65.

Si quis vero alium verberaverit, aut vulneraverit quocunque modo, plagas lividas aut sanguineas apertas ei faciendo: pro eisdem plagiis una citatio tantummodo fieri debet, et solus actor jurabit, quia solus dolorem sustinuit, et nominabit quot plagae sint ei illatae vel factae. Et si vicerit in causa, tunc pro qualibet plaga ei V grossi pro satisfactione dari debent.

(Capitulum octavum.)

66.

Kdyžby kto komu dědiny držal, a on jej chtěl pohoniti: beze všech opovědí má jej třikrát polhnati, a každý pónon ve dsky vložiti. A když pónon třetí bude svědčen: tehdy pohnaný, žádá-li úředníka, aby ohledal ty dědiny, z kterýchž jest pohnán, má jemu dán býti.

66.

Item casus. Petrus quidam intromisit se ad hereditatem Henrici sine jure; qui Henricus, agens in judicio, sic procedet: Primo citationem trinam, de qua supra dictum est, praemittet, et querimoniam suam ad tabulas terrae inponet; deinde coram judice praesente et praesidente, summo camerario et notario terrae, ceterisque beneficiariis Pragensibus et baronibus terrae (*Glossa: quorum numerus septenarius aut major esse debet*). Et si ante responsionem querelae citatus nuntios postulaverit sibi dari, ut illam hereditatem, de qua fit quaestio, videant, sibi non debent denegari, et procedetur in termino ad hoc deputato in traditionibus, quod vdávání dicitur, ut superius est praemissum.

67.

§. Pakli nežádá, neb to zamešká, tehdy před žalobní má žadati polovicí pánovy, kteříž v súdě sedie, a původ druhú polovicí k své radě; a ti jim mají k jich radě vydání býti. A když původ žalobu provede, má mieti devět svědkov k zemi usedlých, jižto mají svobodné dědiny, sobě ku pomoci; (*Glossa: a z těch mají býti tři z toho*

kraje, ježto ty dřidiny záležie, nebo jich ricece.) §. Tehdy pohnaný má otvrci dva z těch devíti, kteráž chce, a sedm jich má ostatí k svědčení neb k svědeckví; pakli to zmešká, tehdy po žalobě nemá ižádného aniž muož z nich odvrci. §. A ti svědci, budej jich devět nebo sedm, mají hotoví všickni býti ku přisaze, a do kaply mají před úředníky vedeni býti a opověděni v tu hodinu, ježto ku primě zvonie, dřicev než přestane zvoněnie.

67.

§. Si autem idem citatus de ipsorum baronum terrae consilio, quorum ipse citatus medietatem et actor aliam medietatem habere debent, respondendo, negabit narrata: tunc pars utraque coram tabulis quaelibet novem testes nominabit, parte alia praesente; et si voluerit pars, contra quam nominantur testes, eo instanti cum nominantur et ad tabulas conseribuntur, de ipso numero novenario dnos poterit removere, et sic septem ad tabulas ponentur. §. Si autem hoc fuerit praetermissum aut neglectum, quod ipse septenarius numerus ipsorum testium conserbentur, amplius non licebit aliquem ex eis ejicere vel removere. (*Glossa: Circa quod notandum. quod iudicem testes esse debent idonei et bonae famae, de thoro legitimo, et nobiles seu vladky, et suas proprias hereditates, non regales, et certas residentias habentes: et quod de illo septenario numero conscripto, si non plures, tunc quatuor saltem in eadem province residentiam habeant, in qua sita est illa hereditas, pro qua litigatur.*) §. Praeterea ipsae partes, cum eisdem conscriptis testibus, in termino ad jurandum eis per judicem assignato, in castro Pragensi ante capellam ad hoc deputatam coram beneficiariis Pragensibus, hora qua ad primam pulsatur, se debent praesentare, et nominatim se significare infra pulsum eundem.

68.

§. Tu pohnaný, chce-li na těch svědečích dosti mieti, má dočkat jich přísahy, a z nich ze všech tří zvoliti, jižto mají přisahati. §. Pakli chce proti původu i proti jeho svědkům, moh také jmieti svých sedm svědků, jižtoby z nich tři proti původu i proti jeho svědkům měli přisieci. §. A kdyžby který svědek původov nebo pohnaného svú přísahu zmátl, nebo primu zameškal, tenly svú při ztratil. §. Pakliby oboji prošli, tehdy původ má do vody břesti, a pohnaný za ním, tři kročeje vzdálí. A kdyžby původ utonul v těch třech kročejsích před ním, tehdy pohnaný má sě zase vrátili, a toho nevinen býti. Pakli původ přebrde, tehdy pohnaný má za ním břisti; a přebrde-li také, tehdy jest jeho prázden; pakli utone, tehdy ty dřidiny i život ztratí.

68.

§. Quo facto, cessatoque pulsu codem, unaquaeque pars testes suos, stantes ante capellam, parte alia stante in capella, producet ad nominationem et vocationem notarii, et inducet ad capellam. Eisque sic productis, de ipsis testibus per adversam partem tres, qui jurare debeant, eliguntur, et sic electi in tabulis assignantur. §. Deinde jurabunt testes actoris, unusquisque per se, prout ibi fuerit informatus; et si omnes processerint, jurabunt similiter testes partis citatae. (*Glossa: Et si omnes jurando processerint, quid ultra faciendum sit, hoc ignoro; quia prius citatus super aquam mittebatur, quod jam abolitum est, et quid juris sit pro eo, per barones nondum est inventum.*) §. Et si actor vicerit in causa, tunc monitione praemissa, post duas septimanas per beneficiarios, videlicet vicecamerarium cum bedallo terrae, induci debet super hereditatem eandem in jure obtento. Et post eandem inductionem, idem actor, vel ejus heredes, cum camerario sive bedallo in ipsa hereditate poterit et debebit dominari; postea facturus de hereditate ipsa, sicut de re propria, sicut ei videbitur expedire.

69.

§. Et notandum, quod omnes causae pro hereditatibus, pro capite, pro mutilationibus, raptu, et pro damnis aut debitibus et plagiis magnis, quae se extendunt ultra summam centum marcarum argenti, coram jndice, praesente summo camerarie, notario et baronibus septem, debent pertractari. §. Minoresque causas extendentes se ad centum marcas, ipse judex cum notario et baronibus sine summo camerario potest per se judicare: ipseque camerarius summus sine judice judicare non valet per se nec pro obulo. §. Ceteri minores beneficiarii, videlicet vicecamerarius, vicejudex et vicenotarius, cum aliis beneficiariis et terrigenis, causas minores, videlicet ad summam decem marcarum argenti minus uno lotone se extendentes vel infra, videlicet pro damnis, debitibus, et plagiis tantummodo, possunt judicare. §. In capellam vero postquam pervenerint cum corum juribus litigantes, pro quounque majori negotio fuerit, iidem beneficiarii judicare possunt, et culpabilem aut contumacem in causis et pro causis omnibus praedictis totaliter condempnare. §. Coram quibus etiam beneficiariis minoribus notificationes damnorum, capitis, mutilationum, vulneribus, raptus et cuiuslibet alterius facti, nec non citationum pronuntiationes, juramenta, significations seu representationes et alii actus judiciales quicunque possunt et debent fieri, et eorum relationi simplici in talibus est credendum. Et si quis dicto eorum voluerit contraire, idem tenetur se ad poenam talionem obligare, et iidem beneficiarii omnes simul tanquam unus homo in eandem causam litigantes stare debent.

(Capitulum nonum.)

70.

Tuto znamenaj: §. Kdyžby kdo dědiny u čeho bratra neb přítele kúpil, ježtoby ten bratr nebo přítel byl jemu po otcí (to jest po meči), ale ne po mateři (to jest po vřeteně), a kdyžby ten přítel, jenžto jest po meči, chtěl tu dědinu obdržeti: tehdy má trój pôhon učiniti před rokem a přede dnem, a ty penieze, za něž jest prodána ta dědina, úředníkům Pražským má položiti. §. A když po hnaný chce přijeti penieze, má jemu dědin postúpiti, a úředníci mají jemu penieze vydati; a kdyžby sě jediného groše nedostalo, nebo který groš byl měděný aneb falešný, tehdy po hnaný má ostatí při dědinách kúpených, a penězi úředníci Pražští mají se rozděliti podle svého rádu. §. Pakli přijme penieze, žádného nevyvrha, tehdy jest jej právě ssul, a má jemu těch dědin postúpiti.

70.

§. Item si aliquis hereditatem alterius ad eum jure affinitatis pertinentem, puta apud patrem vel fratrem aut patruum vel amicum suum, qui est de paterna et non de materna linea procedens, emerit pro aliqua pecuniae quantitate, et si ille affinis eandem hereditatem reemere voluerit: infra annum et diem, quae dies sex septimanas debet continere, pro eadem hereditate citare, vel saltem bedallum ad citandum debet recipere, et eundem cum querimonia more solito tabulis consignare, tresque citationes facere, et in termino quolibet pecuniam totam, pro qua ipsa hereditas vendita est, coram beneficiariis demonstrare, protestando, quod eandem pecuniam paratus est dare eidem citato, et per hoc hereditatem suam affinem obtinere. §. Et similiter faciet coram judice, stans ante tribunal judicii. §. Et si ipse citatus, allegans pro se aliquid, videlicet quod habet disbrigatores hereditatis ejusdem, aut quod ipsa hereditas ad actorem non pertinet ex eo, quia ille, qui ei ipsam vendidit, in directa paterna linea non est ejus affinis, vel aliquid aliud simile, vel etiam tacens staret, requisitusque ter, ipsam noluerit recipere pecuniam: tunc idem actor mox eandem pecuniam projicere et assignare debet beneficiariis Pragensibus, per eos inter se distribuendam. §. Si autem ipse citatus eandem pecuniam receperit, cedendo liti: tunc ipsa pecunia coram ipsis beneficiariis numerari debet; et si unus grossus vel plures defuerint de numero, quem ipse in querimonia notavit: tunc statim ipse actor in causa succumbet eadem. §. Si autem non acceperit pecuniam, ut est dictum, tunc ad proba-

tiones procedendum est cum testibus, ut in proximo supra capitulo est expressum.

71.

§. A kdyžby kto dědinu trhem nebo smění kúpil neb přijal v svú moc, a rok a den držal, a žádný nař nesáhl: těhdy po tom roce žádný přítel nemóž jeho ssáti. §. A pakliby tři léta a osmnádste neděli ty dědiny držal, nemá jeho žádný z nich pohoniti přívuzenstvím, neb jest již léta zemského řádu vydržal.

71.

§. Circa quod sciendum est, si aliquis hereditatem aliquam per modum et titulum emptionis, donationis, permutationis vel successionis, aut alium modum quemcunque fuerit assecutus, et eandem per unum annum integrum et diem, de qua supra dictum est, pacifice tenuerit et praescriperit sine interruptione juridica: amplius pro eadem hereditate jure affinitatis citari non debet. §. Et si a die assecutionis hereditatis ipsius eam per triennium et sex septimanas continuas absque juris impedimento tenuerit: ad nullius instantiam pro eadem hereditate de cetero debet citari; et si citatus fuerit, non tenetur respondere citanti.

72.

§. Takéž kdyžby kto svú dědinu komu v penězích zastavil, a chtěl zasé vyplatiti, má to učiniti do tří let a do osmnádste neděli, a má jej trojmí pohonom přihnatí ku penězám. §. A pakli zamešká tři léta a osmnádste neděl, těhdy již z těch dědin nemóž pohoniti, neb jest léta propustil.

72.

Similiter si quis hereditatem suam alicui in pecunia obligatam redimere voluerit, sic faciet: trinam citationem praemittet, pecuniam ipsam, in qua ipsa obligata extitit hereditas, exhibendo actori, si eam recipere voluerit et sibi hereditatem resignare; in aliis processurus, prout superius est expressum.

73.

Kdyžby kto z dielu svého dědictvie chtěl pohoniti bratra nebo strýce, nebo svého přítele: najprvě před pohonom všecko své, cožby mél na dědínach nebo na nábytciech, má úředníském Pražském

opověděti, a to všecko k rozdielu má položiti neb přiložiti; tož toho přítele trojim póhonem pohnati k rozdielu. A to má učiniti nepropúštěje let, jakož svrchnu psáno stojí.

73.

Item si quis, habens partem hereditatum aliquam, fratrem vel alium parentem suum pro portione sua aliarum hereditatōm patrimonialium citare voluerit: ante omnia partem suam praedictam, quam possidet, ad communitatem ipsius citati et sām exhibere debet, et tunc pro aliis omnibus divisionem aequalem postulare.

74.

§. Kdyžby kto, pojma ženu, chtěl on nebo ona pohoniti z věna, ježto by to věno výše než deset kop záležalo podle jeho dědictví: tehdy má trój póhon učiniti, a když žalobu provede, má-li ve dskách právo dědické, má sē desk doložiti; pakli nemá ve dskách, tehdy má mieti devět svědků, jižto mají svobodné dědiny. §. Tu pohnaný, chce-li, můž dva svědky zavrci, a sedm jich původ má ve dsky vložiti, aby z nich najmén tři byli z toho kraje; a ti mají do kaply vedeni býti, a týmž rádem přisahati, jakož svrchnu psáno stojí; a pohnaný, chce-li, také může svědky vésti proti svědkům původovým. (Glossa: *Tuto znamenaj, že ve všech přech, kdož má dsky, žádní svědci proti dskám moci nemají, lečby kdo proti úředníkům chtěl dovesti, že jsou dsky falšovány; a ten důvod má býti, jakž páni naleznú, ale vždy pod hrdlem smrti ohnivé, jakož na falešníku slušie.*)

74.

§. Item si quis, uxorem habens legitimam, ipse aut ipsa uxor citare aliquem pro hereditate dotali obligata, aut pro ipsa dote, si se extendit ultra decem marcas, ad judicium voluerit, et eam prosequi justitia mediante: trinam citationem praemittet; et oblato ac pronuntiato libello, si citatus dixerit, se esse immunem, tunc actor, si habet tabulas pro intentione sua probanda, easdem allegare et producere debet. Si vero ipsas non habet tabulas, tunc eas non debet allegare, sed testes nuptiales novem nominare debet, et septem ex eis ponere ad tabulas, ut praedictum est. (Glossa 1.: *Notandum quod testes nuptiales dicuntur ad differentium illorum testium, de quibus dictum est supra, qui in provincia residentiam suam habere debent, ubi hereditas situate est, de qua litigatur. Et pars alia similibus testibus nuptialibus uti debet.* Glossa 2.: *Item notandum, quod tabulæ in omnibus causis*

loco testium producuntur, et eisdem productis omnino statut, nisi defectuosae in aliquo fuerint, contra quas tunc excipietur.)

75.

Tuto znamenaj, že každá pani, kteráž má muže svého živého, ze svého věna dědického, z hlavy svého přetele, a z chromoty těla svého, nebo z ran krvavých, móž každého pohoniti, ktožby jéi tiem vinen byl; ale ze škod peněžných nemóž ižádného pohoniti, a jie samé z téhož žádný nemóž pohoniti; lečby měla své zvláštne dědiny, ježto jich žádnému nezapsala, a sama je držela, z těch móž ji každý pohnati, komužby vinna byla.

75.

Ceterum notabile, quod uxor habens maritum, eo vivente potest agere in judicio pro dote sua, et pro vulneribus, et pro capite, aut pro mutilatione corporis sui, et pro hereditatibus suis, quas suo marito in dote vel aliter non subjugavit; eademque uxor nulli contra eam agenti tenetur respondere, nisi pro hereditate illa, quam non subjugavit.

76.

§. A viece znamenaj, kdyžby která pani dědinu sví věnnú, zástavnú nebo dělickú, svému muži zapsala, a ten muž ty dědiny komu prodal: tehdy ta pani do tří let a do osmnáesti neděl móž otpor klásti, ale nemóž jich dobývati žádným právem, dokudž její muž žív. §. A kdyžby její muž umřel dřieve než ona, móž z nich pohoniti týmž řádem, jako svrchu psáno jest.

76.

§. Item notandum, si quis hereditatem dotalem obligatam vel hereditarium uxoris suaie alicui vendiderit, aut alienaverit quoconque modo: eadem uxor per se vel per aliquem amicum suum infra tres annos a die alienationis ipsius et sex septimanas defendere debet, et dicere, se habere in ea hereditate talem dotem, et citare ter hereditatis ipsius possessorem, et hoc in tabulis consignare, et ibi cessare ab actione, donec maritus ejus suum diem clauserit extremum. §. Tunc eo mortuo, ipsa uxor in causa eadem poterit procedere, (exceptione actoris facta, quia praescripsit, vel alia qualibet, non obstante), ipsam causam in eo puncto, quo dimiserat, resumendo.

77.

§. Kdyžby kto komu v jeho meziech škodu činil na jeho dědičnách pastvú dobytka svého, nebo žetim obilé, nebo sěkáním trávy; tehdy ten, komuž sě škoda děje, prede vším pónom má ty škody opověděti úředníkům Pražským, a má vzieti komorníka na ohledání. A když ten komorník tam přijde, má všem súšedám zapověditi, aby těch mezí v pokoji nechali, a kól má vteknuti a zaviti je; i má to trhem provoláno být v najbližšiem městě od těch dědin v trhový den. §. Potom má vzieti jiného komorníka, aby střchl, zdaby koho zastihl, an přes to zavitié na téeli meziech škodu čini, sám sobú, nebo poslem, nebo svým dobytkem. §. A kdyžby na koho ten komorník vyznal, má to ve dsky vložiti, a má jej trojím pónom pohnati, a vésti naň vzdávánie, počna ot tří set peněz, až do ohřebu, jakož svrchu psáno jest.

77.

§. Item sciendum, si alicui in hereditate sua in limitibus sive metis suis aliqua damna quoevere modo inferantur, et si is voluerit sine actione, procedet in hunc modum: Ea, quae fiunt, significabit beneficiariis Pragensibus, et petet bedallum, qui vicinus ipsius hereditatis, ubi damna fiunt, dicet, ut cessare debeant ab illatione eorumdem damnorum; alias idem agens ea, quae sibi inferuntur damna hujusmodi beneficio tradet seu donabit. Et hoc idem in civitatibus et oppidis proxime adjacentibus dic et hora forensi, convocato populo, publicabit. §. Deinde alium recipiet bedallum, et exspectabit ac temptabit, si committentur praedicta; tunc idem actor illos homines, vel animalia damna inferentia, vel fustes, qui pali dicuntur, si ibi fuerint, aut sepes in damnum, unumquodque illorum in trecentis denariis, beneficiariis Pragensibus tradet. §. Quo facto ipsi beneficiarii eisdem litigantibus terminum ad probandum de intentionibus suis assignabunt, processuri in ea causa, prout postulat ordo juris.

(Capitulum decimum.)

78.

§. Kdyžby kto komu škodu nčinil, nebo kázel učiniti, nebo ot koho tu škodu přijal, tehdy pónov má jedním pónom jej pohnati; a když pónov bude svědčen, má žalovati z toho, co jemu škodí; a pohnáný uslyše žalobu, má sě zpraviti sám svú rukou před úředníky menšími v kaple na kříži, tůž rotú, jakož žaloba ve dsky bude vložena. §. A má jej písar po třikrát naučiti; a kdyžby po-

chybil, má sě opraviti také po třikrát. Pakliby sě neopravil, tehdy by ztratil tu pří.

78.

§. Item notandum, si alicui in judicio objicitur, quod aliqua
damna quomodoconque per quempiam illata ab eodem inferente sus-
ceperit, et de hiis utatur pro quacunque pecuniae quantitate, vel
etiam si ea damna commisisse et fecisse mandaverit: idem accus-
satus taliter manu propria solus et non cum aliquibus testibus, si-
ent fuerit informatus, per juramentum se purgabit. (*Glossa: Quod*
juramentum, quae vulgo rota dicitur, prius siebat integraliter,
*prout querimonia continebat**) *nunc autem jurat per hunc mo-*
dum, dicendo: „super eo juro, de quo me talis actor inculpat,
quod damnum sibi per talem illatum suscepissem et uterer, vel
hoc fecisse mandaverim, de hoc sum innocens; sic me Deus ad-
juvet“)

79.

§. Kdyžby kdo chtěl konšela zemského pohoniti, tehdy před pohonem má ten póhon opověděti úředníkům Pražským, a potom komorníka vzieti, aby jej pohnal, a ten póhon má ve dsky vložiti. §. A když jej požene, má to osvědčiti konšelom přísežným v městě, kteréž najblíže přileží. A když póhon svědčen bude, má naň žalováno býti, jako na jiného zeměnina. §. A kdyžby měl přisahati, a brání sě konšelstvím: tehda má zdvihnuti dva prsty proti slunci na východ slunce, a má mieti dva konšely okolo sebe s obou stranů, i má přisahati bez kříže, a řka: „na tom přisahám, že jsem tiem nevinen, což na mě Jan žaluje; tak mi boli pomáhaj, i má přisaha konšelská, ježto sem ji učinil královi i všem zemanom, když sem konšelstvie přijímal.“ A tato dva konšely máta jej očistiti svů přisalnú, řkuce takto: „což jest Petr přisahl, ta jest přisaha prava, ale ne křiva, to my běrem na svů přisahu konšelskú, ježto smy ji činili, když smy králi a obci přisahali.“

79.

§. Item si aliquis consul terrae pro damnis, per furtum, rapinam, spolium per ipsum factis quoconquemodo, in causam fuerit tractus: tunc talis consul in judicio, postquam contra cum querimonia in tabulis lecta fuerit, debet dicere, quia consul est, et negata querimonia, jus consulum ad expurgandum se petet. (*Glossa: Jus autem consulum est, quod de hujusmodi querimonia per se ipsum,*
digitos suos contra plagam orientalem erigens, jurabit de inno-

centia sua, et duo consules, undecunque sint. facient idem, ipsum purgantes, et jurabunt super eorum consulatum, cum tria emendatione, prout fuerint informati.) §. Si vero praedictus citatus non diceret se esse consulem, aut non peteret jus consulum praedictum, tempore judicij praedicto, aut conveniretur, quia census alicujus sustulit sine jure, aut ligna vel prata succiderit, vel blada conculcaverit per animalia sua, vel aliquid simile: tunc talis consul se purgare tenetur de praemissis sicut alii terrigenae, prout superius continetur. §. Si autem idem consul de damnis per eum factis per excussionem, vel per ignem, accusatus fuerit: tunc pro tali causa metseptimus cum consulibus se purgabit. §. Si vero pro damnis per alium factis, sed per eum susceptis in usum suum, aut per mandatum suum factis quoconquemodo: pro talibus causis ipsem solus jurabit, recipiendo, quod innocens sit, super suum consulatum. §. Sed pro hereditatibus et debitis omnibus idem consul non jure consulum, sed jure aliorum terrigenarum, cum suis testibus se purgabit.

80.

A kdyžby který popravce byl pohnán, téhož práva má požívat i má mieti podlé sebe dva jiná popravce.

80.

§. Si quis vero aliquem poprawczonem, videlicet justitiarium, pro damnis praedictis per eum perpetratis citaverit: talis justitiarius, purgando se, habere debet juxta se alium justitiarium suum provinciae suaे; aut si eundem ob quamcunque cansam habere non poterit, tunc duos consules ejusdem suaे provinciae secum constituat, qui jurabunt sine cruce, videlicet citatus super suum justitiarium, et ipsi consules super eorum consulatum recipiendo, quod innocens sit ac immunis ipse accusatus. §. Si vero ille justitiarius pro eo, quod usus fuerit, aut illud damnum facere mandaverit, in judicio fuerit conventus: tunc pro eadem causa per se ipsum manu propria et sine cruce se purgabit, quod innocens sit, super justitiarium suum recipiendo; dicendo: „recipio super juramentum meum, quod regi praestiti, quam officium justitiarius assumpsi.“

81.

§. A kdyžby kto kterého panoši konšela zemského nebo popravceva pohnal, a kdyžby naň žaloba prošla, a on řekl, že jest to něčinil kázaním pána svého, pojmenuje toho konšela neb toho popravci; a kdyžby měl svůj nevinu pokázati, a rok jemn dán byl: má dobyti k tomu roku svého pána, nebo listu jeho, i má býtí prázden

toho bez přísahy. §. Pakliby ten jeho pán umřel, a on potom pohnán byl: tehdy má mieti sedm svědkov, kteřížto zaň mají přisieci proti slunci bez zmatku, že jest jim to svědomo, že' to učinil kázáním pána svého. §. A téhož práva mají panoše užívati každého úředníka výššího, když jemu to ten úředník sezná; pakliby umřel, tehdy má takéž svědky sě očistiti, jakož svrchu psáno jest.

81.

§. Cum in iudicio alicui objicitur, quod aliquod damnum sive crimen commisit, et ipse reus defendet se, dicens, quod „illud crimen si commisi, hoc feci de mandato et tempore talis justitiarii, qui tunc temporis fuerit talis provinciae justitiarius, et eo tempore servivi eidem,” et si tunc ipse reus in termino sibi dato eundem justitiarium vel ejus literam super eo in testimonium produxerit: ab instantia actoris liber erit. §. Si vero justitiarius mortuus fuerit, tunc idem per testes probare tenetur, quod non fecit aliter, praeter mandatum suum, eo tempore, quo ipse fuit justitiarius provinciae predictae. Si autem actor contradixerit: tunc tenetur testes suos meliores nominare et producere eosdem, ultra in eadem causa procedendo cum testibus, ut superius est expressum. §. Et similiter fieri debet, cum aliquis de mandato alienus czudae vel beneficii damnum alii infert sive facit. Si ei hoc objicitur, talis reus similiter se defendet et dicet, se hoc fecisse de mandato beneficiariorum talis czudae, et pro testimonio debet producere ipsos beneficiarios, vel tabulas ipsorum, in quibus causa contingens ipsum negotium est expressa; quo facto absolvit debet ab instantia actoris. §. Si vero producere non posset eadem ob aliquam causam rationabilem vel legitimam, ex tunc id per testes idoneos poterit comprobare. §. Et si actor in eo noluerit contentari, tenebitur producere suos testes, dicens eos esse meliores, in causa processurus eadem, prout exigit ordo juris.

(Capitulum undecimum.)

82.

§. Kdyžby kto z rukojemstvie, z základu, anebo z dluhu věnčeho, ježto by ten dluh byl nebo ten základ přes deset kop, chtěl koho pohoniti, má učiniti trój póhon. §. A kdyžby žaloba prošla, má mieti sedm svědkov, a ty ve dsky vložiti; i mají za to tři přisahati v kaple, a čtyři poprisieci, jakož svrchu psáno jest.

82.

§. Item si quis alium pro vadio fidejussorio, debito dotali, aut alio debito quoconque, se ultra summam decem marcarum argenti extendeat, in judicio convenerit: is tria citatione praemissa queruletur. §. Et si per eatum querimonia fuerit negata, tunc ipse actor et citatus eorum quilibet novem testes nominare et septem ad tabulas ponere tenetur et in capella tres eligere ad jurandum debet, prout superius est expressum.

83.

§. Pakliby ten dluh byl jedno s deseti kop, tehdy má mieti jedno tři svědky, a jeden má z nich přisieci, a dva popřisieci. §. A kdyžby polnáný řekl, že chce na těch svědcích dosti mieti, tehdy těmi svědky má získati nebo ztratiti; pakli nechce, ale může své svědky proti jeho svědkům týmž rádem klásti ve dsky, i do kaply provesti, jako svrchu psáno stojí. §. A kteréhož svědkové projdú, ten svůj při zíště.

83.

§. Si vero tale debitum pro decem marcis argenti minus lotonem fuerit aestimatum: tunc pro hujusmodi debito quaestione mota, tantummodo quatuor testes idonei per partem quamlibet nominari, et tres ex eis ad tabulas poni debent in capella. §. Nota: his tribus inductis unus ex eis elegitur, qui jurabit pro parte una, et secundus testis pro parte secunda; et si ambo testes electi jurando processerint, tunc citatus habere debet duos homines idoneos, qui jurabunt, quod juramentum quod testis suus contra actorem juravit, verum est et non falsum. §. Praeterea sciendum, quod quilibet actor, quando proponit querimoniam suam, tenetur dicere, quod ad intentionem suam probandum habet testes; et tunc citatus dicet, si voluerit: „et ego volo de tuis testibus contentari, et per eos perdere vel lucrari“; et tunc de hoc protestationem faciens suos testes producere non tenetur. §. Et similiter ipse citatus, quando negat querimoniam, dicere debet, quia habet testes, quod innocens est, meliores; et si tunc actor dicet: „ex quo tu dicis habere te testes meliores meis, et ego volo de tuis testibus contentari similiter“; et tunc facta protestatione, suos testes producere non tenetur.

(Capitulum duodecimum.)

84.

§. Kdyžby koho pro deceru chtěl pohoniti: má trój pohon učiniti, a před pohonem opovědjeti úředníkům, a pohony ve dsky

klásti. §. A kdyžby žaloba prošla, řekl-liby pohnaný, že jest její volí vzal ji: tehdy má přivesti před síněm toho kněze, kterýž je oddával, a ten kněz má přisieci na knihách na svatém čtení, aby pravdu pověděl pánom úředníkům, když jest její oddával, byla-li jest vole její či nebyla. A což ten kněz povie, to páni úředníci mají v své radě zachovati. §. Tehdy otec její má pánovy prositi, aby jeho dcera z práva byla postavena před pány; a páni mají nalezti, že to má být; i mají tu jistú dceru dáti do kláštera mezi jeptišky k svatému Jiří na hradě Pražském, i má být chována mezi jeptiškami až do sýdu, za šest neděl. §. A kdyžby první sýdlo bylo, tehda má otázana být v šraňcích. A die-li, že jest s její volí, tehda má i s mužem dáná být otei tomu, a on jima oběma má svá rukávila steti. §. Pakli die, že jest bez její vole, tehdy ta panna má tomu muži svá rukávila steti. §. A pakliby ten muž pohnaný k sýdu sě nepostavil: tehdy má týž řád nařídit, jako na vražedníka z hlavy, jakož svrchu psáno jest.

84.

§. Si quis pater aliquem in judicio convenire voluerit pro eo, quod filiam ejus virginem rapuit: is trina citatione et aliis notificationibus praemissis, in judicio querelam suam proponat. §. Et si tunc citatus dixerit, quia eandem filiam de ejus consensu et bona voluntate recepit, et „hoc volo probare, sicut mihi jus terrae invenirit“: tunc tenetur plebanum, vel ejus vicarium, qui eos copulavit, producere in testimoniū; qui juratus super evangelio dicet veritatem, si affuerit consensus filiae ejusdem, quando eos copulavit. §. Et si pater dixerit: „ad huc non credo eam consensisse, sed peto, quod statvatur eadem rapta coram vobis, ut ab ea ipsa audiatis, si ejus assuit consensus“: tunc eadem de jure statui debet infra sex septimanás, et locari in claustru ad sanctum Georgium in castro Pragensi apud moniales, ut exspectet ibi judicium primum. §. In quo judicio stans inter scamna, interrogata de praemissis, si confessa fuerit, se eum voluntarie recepisse in maritum: tunc pater eidem filiae et ejus marito citato praedicto mox caput manu propria debet amputare. §. Si vero ipsa negaverit, dicens in eum non consenserisse: tunc ipsamet caput amputabit suo marito eidem. §. Si vero ipse citatus in termino non comparuerit: tunc contra eundem tamquam pro capite obtento procedetur.

85.

§. Kdyžby kto komu dcernu unesl vdovu, a otec z toho chtěl by pohnouti, bez opovědi má trój pónou učiniti. §. A kdyžby žaloba prošla, a pohnaný řekl, že jest to učinil s její volí: tehda ta vdova

má před pány úředníky na hradě postavena býti, aby pověděla, jest-li s její voli čili nie; a má toho mieti rozmyšlenie až do třetiego dne. §. A kdyžby ten třeti den řekla, že jest ji vzial s její volí: tehdy pohnaný má prázden býti (*Glossa: neb jest vdovám svobodno muže pojjeti, kterýž sč jin libi*); a on ji sobě má za ženu mieti. §. Ale véno její jest ztraceno, že ani on, ani ona nemohú na otcí toho věna dobývat, lečby co z milosti vyprosili. §. Pakliby řekla, že ji vzial bez její vóle: tehdy ten muž má jí vydán býti, aby jemu svú rukú hlavu sfala, a vrátila sč k otcí k svému věnu. §. Pakliby ten pohnaný nedostál: tehdy má proti němu týž řád býti, jako proti vražedníku, jakož svrchu psáno jest.

85.

§. Verum si rapta eadem fuerit vidua, et tempore judicij, si ipse citatus dixerit, de ejus consensu eam recepisse: tunc eandem statuere debet coram beneficiariis majoribus; qui beneficiarii assignare ei debent terminum duorum dierum, ut deliberet et dicat, si in eum tanquam in maritum consenserit, et si eandem eum voluntate ejus recepit. §. Et si tunc post duos dies praedictos eadem dixerit in eum consensisse: tunc idem citatus absolvitur ab actione actoris (*Glossa: quia licitum est viduis ducere maritos, quos volunt*) §. Et eandem raptam idem citatus habere tenetur pro uxore: sed dotem ipse et ipsa perdidit eo facto, ita quod eandem in parentibus repertere non debet. §. Si vero ipsa rapta se non consensisse dixerit, et quod sit sine ejus voluntate: tunc statim eidem rapienti citato ipsamet caput tenetur amputare, et redire ad dotem suam. §. Si vero ipse citatus in terminis non comparens, aut per alium modum causam perdiditer eandem: tunc procedetur sicut contra eum, qui caput amisit.

86.

§. Kdyžby kdo koho z hlavy občeného, statého, upáleného, nebo jenžto zšel bezpravně, chtěl pohniti: najprvě tu hlavu má opovědjeti úředníkům Pražským, a dátí tři sta peněz opovědného. §. A má jemu dán býti komorník, aby toho občeného uřezal, nebo statého zdvihl, nebo upáleného kosti shořalé a prach sebral. A to má učiniti dříve dvů nedělí ot jeho smrti. §. Pakliby to tělo bylo kde ukryto, žeby jeho nenalezl: tehdy ten komorník má sč uptati, kdy jest sč jemu smrt stala; a když ten komorník to vyzná před úředníky, má to ve dsky vložiti, a tepruv pohniti týmž řádem, jako z hlavy zabitého.

86.

§. Praeterea si quis pro capite suspensi, decollati, cremati aut aliter quomodolibet sine jure pereempti, agere in judicio voluerit: ante omnia illud caput beneficiariis significabit. §. Deinde eisdem beneficiariis datis CCC denariis, cum bedallo sibi ad hoc dato cundem suspensum abscindet, vel decollatum tollet, aut cremati pulveres congregabit, infra duas septimanas a die, quo interemptio ipsa est perpetrata. §. Si vero illud corpus mortuum sit omnino occultatum et absconsum: tunc coram eodem bedallo de hoc protestetur, quia corpus invenire non potuit. Et tunc in causa procedat, prout de capite est praemissum.

87.

§. Kdyžby která žena nebo pauna chtěla koho z násilé pohoni, tehdy ta jistá v ten čas, když sě jí bude násilé dieti, má úpěti na súšedy. §. Pakliby sě žádného dovolati nemohla: ale ihned ten den, nebo tu noc, když jí kep zděře, má plačec opovědjeti dvěma súšedloma obopelnýma okolo toho domu, kdež sě jí násilé dalo. §. Pakliby bylo v lesě nebo na poli, a žádného sě dovolati nemohla: tehdy v najbližšie vsi neb městě ot toho lesu, má úp učiniti; a své násilé opovědjeti úředníkům, a žádati komorníka na uptánie od těch súšed; a má jemu ukázati krvavú košílku neb zedraný slojšík, nebo jiné šatky, kteréžto ten komorník má zachovati na znamenie jejich násilé. §. A když ten komorník vyzná, co sě jest uptal, a to znamenie ukáže: má to ve dsky vloženo být, a potom má trój pónon učiniti, jako z hlavy, týmž rádem jakož svrchu psáno jest.

87.

§. Item si qua mulier aliquem citare voluerit, quia eam opprescit: tunc cum opprimitur, vel jam oppressa est, clamare debet super vicinos, et eorum testimonium super eo implorare. §. Deinde notificans beneficiariis, bedallum recipiet, qui peplum pollutum videbit, et inquiret ab eisdem vicinis, ubi et quando sit per eum oppressa, et si clamaverit tempore oppressionis; ostendetque eadem mulier peplum vel alium pannum distractum et pollutum tempore judicii, in signum suae oppressionis. §. Deinde procedat in causa, sicut pro capite est praedictum et declaratum.

88.

§. Kdyžby kto komu kón nebo jiné dobytče bezpravně držal, nebo u zloděje kúpil, a on jej z toho chtěl pohoniti, tento rád má za-

chovati: Má úředníkům opověděti, že jest své dobytče optal, a má proziti komorníka, aby mu byl vydán na ohledání toho dobytče. §. Kterýžto komorník má jemu vydán býti na ohledání i na pohon. §. A když to dobytče ohledá, má jemu kus ucha uřezati i zachovati, a rok má oběma položiti, aby stála před úředníky. §. A když ten rok přijde, tehdy ten, kdož sě jímá, má položiti dva prsty na čele neb na hlavě toho dobytče, a přisieci, že jest jeho, jakož mu bude rota vydána. §. A projde-li, má jemu to dobytče vráceno býti, a on má dátí tři sta peněz úředníkům. §. Pakli neprojde, že změte přísluhu, tehdy ztratí tři sta peněz, i to dobytče. §. A ten jistý, u kohož sě jest jal, chee-li, má přisieci, že jest jeho; a projde-li, dadá tři sta peněz úředníkům, i pojme to dobytče, a obdrží je sobě; pakli neprojde, tehdy ztratí tři sta peněz i to dobytče (a to dobytče má spadnúti právem na soudceho, ale peniezi mají rozdelení býti mezi úředníky).

88.

§. Item si quis equum vel aliud animal suum, aut aliam rem quameunque deperditam quoconquemodo, apud alium repartam, voluerit arrestare: tunc eadem arrestatio cum bedallo terrae fieri debet. §. Qui bedallus ejusdem equi vel animalis auriculam praecidet, et partem ejus apud se retinebit; et similiter signabit rem, quam arrestat. §. Tunc terminum competentem eisdem partibus assignabit, ut coram vicejudice in ipso termino debeant comparere, super ipsa arrestatione tractatura. §. Et tunc in ipso termino pars jurans ponet digitos super caput ipsius animalis, vel super rem arrestatam, et jurabit, prout fuerit informata. §. Et quae pars vieta fuerit, eadem criminis sive solutionis, quae pro eo vicejudici debetur, ipso facto condempnatur.

(Capitulum tertium decimum.)

89.

§. Kdyžby kdo chtěl pohoniti arcibiskupa k súdu zemskému, nemůž jeho z jiného poboniti, nežli z dědin aneb z dluhu za dědiny, a tento řád má zachovati: §. Když páni sedú v plném súdě s úředníky, přistúpě před ně, má jim opověděti, že kněz arcibiskup drží jeho dědiny bezpravně, aneb že jest jemu dlužen za dědiny: i má proziti najvyššího komorníka i soudceho, aby jemu vydali pána zemského slechtice, aby jej pohnal. §. Kterýžto pánu má jemu vydán býti, a má jej pohnati v jeho dvoře v Praze; a neualezl-líby jeho doma, má ten pohón pověděti jeho domovníku nebo sašářovi.

§. Potom původ má vzeti komoruška, aby jej pohnal jako jiného zemenina na těch dědinách, kteréž jemu drží, nebo jest jemu dlužen za ně, a tu kdež dvorem sedí; a ten póhon má opovědjeti kanovníkům v Pražském kostele. §. A když pak pohnán bude, má být súzen jako jiný zemenín o ty dědiny, z kterýchž jest pohnán; (*Glossa: ale ze škod ani z jiných dluhov nemá být pohoněn k zemskému súdu.*)

89.

§. Notandum, cum aliquis archiepiscopum pro hereditate aut pro debito hereditatem contingente, puta quia hereditatem emit et pecuniam pro ea non persolvit, citare ad judicium terrae voluerit: hunc processum, qui sequitur, habere debet. §. Accedens ad praesentiam beneficiariorum et baronum in pleno judicio, proponet coram eis, quia dominus archiepiscopus ei in talibus obligatur debitum, aut quia se de tali hereditate sine jure intromisit; et petat a summo camerario et judge, ut sibi detur unus baro terrae, qui citet archiepiscopum eundem. §. Qui baro ipsum archiepiscopum citare debet in facie in curia sua in Praga; et si eum domi non invenerit, tunc idem baro citationem ipsam domestico aut procuratori suo ibidem intimabit. §. Deinde idem actor ipsum archiepiscopum, si alias habet residentiam, per bedallum terrae, sicut alium terrigenam, in ejus domicilio ubi sedet vel residet, et in ecclesia Pragensi citabit, contra eundem judicialiter processurus, sicut contra alium terrigenam, ut superius continetur.

90.

§. Kdyžby kdo z dědin nebo z dluhu dědinného chtěl kterého duchovního, kněze nebo jeptišku, pohniti, bez vše opovědi má jej pohnati Pražským komorníkem v klášteře před jeho konventem, a faráře neb kanovníka v kostele před osadou ve mši. §. A mají súzeni být týmž rádem, jako jiní zemenini; ale vždy póhon má být opovědien na těch dědinách, o kteréž mají súzeni být. §. Ale žádný kněz, ani mnich, ani jeptiška, z jiných včet než o dědiny neinají být súzen zemským súdem; ale kdyžby kdo na nich ty dědiny vysúdil, z úrokov zadržaných a z nákladov na to učiněných móz je pohniti k súdu zemskému.

90.

§. Si quis abbatem citare voluerit pro hereditate, vel debito hereditatem contingente: tunc citare debet ipsum abbatem, priorem, clavigerum, et totum conventum summ per bedallum in monasterio

eorum, deinde in hereditate, pro qua lis est, et etiam in oppidis et civitatibus, ut est dictum. §. Item abbatissam similiter cum priorissa, cuntrice et toto conventu, citare debet in monasterio earundem. §. Item canonicus vel plebanus alicujus ecclesiae citari debent in domiciliis et ecclesiis eorum, et etiam in hereditatibus eorum, et in civitatibus ac oppidis, ut supra. §. Item civis citandus in ejus domicilio, et in civitate qua residet, in foro populo convocato, id ipsum judici et duobus juratis ipsius civitatis significando. §. Notandum, quod praedicti archebisopus, episcopus, abbas, abbatissa, praelati, canonici, plebani et alii quilibet clericí et scolares et cives, ad judicium terrae citantur pro hereditatibus et debito hereditatem contingente; et si praedicti vel aliqui eorum in hujusmodi causis pro hereditatibus convicti fuerint, tunc per ipsorum adversarios pro censibus in eisdem hereditatibus sublati et aliis damnis ab inde factis poterunt in judicio terrae eodem conveniri.

91.

§. Tuto znamenaj, že lidí osedlých arcibiskupových, ani klášterských, žádný nemá k súdu zemskému pohnuti, lečby jim jich vladař doma nechtěli pravdy učiniti. §. Pakliby kto pohnal, a úředníci klášterští nebo arcibiskupovi nebránili toho, tehdy ti lidé mají súzení býti, jako jiní zemeniné. §. A pakliby úředníci arcibiskupovi řekli, že chtie pravdy na ně udati: tehdy ten původ, ktožby je pohnal, má žádati úředníka Pražského, aby na tom súdě seděl podle úředníků klášterských nebo arcibiskupových, a ten jemu má dán býti. §. A cožby tu vysúdil, toho konec má mieti ve dvá neděli. §. Pakliby jemu co sešlo, tehdy móz je poloniti k zemskému súdu. (*Glossa: A chec-li původ bezpečen býti, tehdy všecky roky, kteréžby s nimi měl, má ve dsky klásti, aby nebyl stržen od svého práva.*)

91.

§. Item homines in terra residentes praedictorum dominorum archiepiscopi et abbatum vel monasteriorum, si quis citare voluerit: ante omnia petat coram ipsis dominis, aut eorum procuratoribus ad hoc deputatis, ut eis de ipsis hominibus suis faciant justitiam. §. Et si id facere noluerint aut denegaverint quoconquemodo, tunc tales homines ad judicium terrae citare debent, et purgabunt se sicut alii terrigenae jure terræ. §. Si autem iidem domini dixerint eoram beneficiariis, quia justitiam de ipsis hominibus parati sunt facere unicuique: tunc talis causa remittatur ad curiam ipsorum dominorum, si habent in Praga; si autem non habent, tunc in hospitio ipsorum in Praga causa hujusmodi, praesente uno de beneficiariis, secundum jus terrae pertractatur. §. Et si citatus vietus fuerit in causa ipsa,

tunc idem debet solvere actori infra duas septimanas a termino, in quo fuit condemnatus; alioquin beneficiarii justitiam finaliter exsequuntur. (*Glossa: Circa quod actor debet esse cautus, et ponet terminos omnes sibi datos, et etiam jus suum, si obtinuerit, ad terrae tabulas, ut hoc beneficiarii videntes, ipsum facilius promoveant in jure suo.*)

92.

Item omnes homines civium et aliorum clericorum, residentes in villis ubicunque, pro omnibus causis ad czudam terrae cictari debent, et respondere in judicio terrae, ac purgare se, et alias actus judiciales facere, quemadmodum alii terrigenae in talibus facere consueverunt.

93.

§. Znamenaj zápověď císaře neb krále Českého, k níž sú páni zemství i všickni zemeniné přivolili, a ta má držána býti ote vše obce: toč ž, aby nižší arcibiskup, opat, abatyše, ani kněz, neměli kupovati v České zemi ot žádného člověka žádných dědin, ani danyh přijímati, bučto k přezni nebo k záduši, bez královy vole. §. Pakliby kto kúpil nebo přijal ot kteréhož kolivěk člověka, nemá jich držeti, ani jich požívati nic dále, jedno za dvě létě; a po dvou letů má je prodati jinému zemeninu. Jeužto by mohl slúžiti koruně Českéj a pomocen býti proti nepřátelom. §. Pakliby toho neučinil, tehdy ty dědiny mají na krále spadnouti.

93.

§. Item nota, quia ab antiqua consuetudine regni Boemiae tentum est, quod nullus archiepiscopus, episcopus, abbas, prior, praepositus, decanus, neque aliquis secularis vel religiosus clericus, hereditatem sive bona aliqua immobilia in ipso regno non debeant sine consensu regis aliqualiter a quocunque homine, neque a rege neque marchione aut alio principe comparare k zádušiu, nec eis datas hereditates vel in testamento legatas aut obligatas suscipere debent vel susceptas obtainere. §. „In eo tamen ipsam consuetudinem mitigare, et gratiam in eo eis facere volentes, volumus, ut si quis ex personis praedictis aliquas hereditates aliquo modo praedicto assentus fuerit, ut infra dnos annos a die assecutionis continuos debet vendere alicui de terrigenis nostris, qui de eisdem hereditatibus nobis et regno nostro valeat deservire. §. Si vero hoc factum non fuerit: tunc idem, qui vendidit, vel testatus fuerit, aut donaverit, vel ejus amicus proximus de eisdem hereditatibus se intromittet. §. Si vero iidem non fecerint: tunc nos de ipsis hereditatibus intromittere nos debemus, de eisdem disponentes, prout videbitur expedire.“